

LELKI PÁSZTOR

MAGYARHONI EVANGÉLIKUS GYAKORLATI HAVI FOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő és kiadó:

Vértesi Zoltán

magyarbólyi ev. lelkész.

Társzerkesztő:

Kemény Lajos

budapesti ev. lelkész.

TARTALOM.

Miről hallgat a tékozló fiu. Szth. u. 4. vas. Luk. 15. 11—32.
Kemény Lajos.

Mienk a kegyelem Istene. Luk. 11. 9—13. Schöck Gyula.
Az égi madár és a mezei liliom. Közöns. vas. Máté 6, 25—34.
Lamnek Vilmos.

Szth. u. 8. vas. Máté 7, 15—23. Botyánszky János.

Jövöbe látás. Szth. u. 10. vas. Luk. 19, 41—48. Kemény Lajos.

Hol vagy ember? Beszédvázlat. Zsoltár 14., 2. Gaudy László.

Aratási hálaadó beszéd. Zsoltár 116, 12; Péld. 23, 236a.
Mágócs Károly.

István királykor. Elmélkedés. I. Ján. 5, 4. Vértesi Zoltán.

Zászlóavatási beszéd. Botyánszky János. •

Két halotti beszéd. a) Meg nem engedett beavatkozás miatt
elhalt fiatal leány felett. II. Sám. 1, 26a. b) szerencsétlen
szülésben elhalt fiatal asszony felett. Luk. 11, 1—2.

Mágócs Károly.

Képek s idézetek. Irodalom és Művészet.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
MAGYARBÓLY, Baranya-m.

Előfizetési ár: egy hóra 1 1/2,
egész évre 18 aranykorona.

Alapított 1910-ben.

FITTLER SÁNDOR

orgona, orgonasip és harmonium készítő vállalata
modern gépekkel, villanyerőre berendezve.

Pesterzsébet, Határ-ut 20.

Készít

elsőrangú modern
gépezetes és lég-
nyomású, tartós,
nemeshangú

ÚJ ORGONÁKAT

művészi kivite'ben.

Európai és amerikai rendszerű

HARMONIUMOKAT

Hadicélokra elrekvirált és egyéb

ORGONASIPOK

speciális készítése és szállítása.

Vállalja régi orgonák légnyomású rendszerre való átalaki-
tását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra
hangolását, valamint orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fújtató berendezések készítése. — Minden mun-
káért jótállást vállalok. — Felvilágosítással, tervezettel és
költségvetéssel készséggel szolgálok. — Munkám szakszerű
és pontos végzéséről számos egyház elismerő- és köszönő-
levele tanuskodik.

I. Egyházi beszédek s írásmagyarázatok

Amiről hallgat a tékozló fiú.

Szenth. u. 4-ik vasárnapra. — Lukács ev. 15. 411—32.

Az eltévedt juhot megkereső jó pásztorról és az elgurult pénzt gondosan megkereső asszonyról szolt a mult vasárnapi evangélium s ennek folytatása és befejezése a tékozló fiunak most felolvasott példázata, melyben megállapíthatjuk, hogy milyen mélyen és milyen jól ismeri az Üdvözítő az emberek lelkét, akiket mind, mind meg akar menteni és visszavezetni az örökkévaló Atya szeretetéhez.

Az ember van itt jellemezve, a menthetetlenül bünbe kerülő ember. Nem kell lopnia, csalnia, mégis bünössé lesz, nem kell semmi különös büszkeséggel birnia, mégis megaláztatás éri utól. Egészen egyszerű, nem is mindennapi, de minden percben ismétlődő példát állít elénk az Üdvözítő. A gyermekorból kikerült ember ez, szabadságának, önállóságának szédítő perceiben, — ime, hogy szédül el, jaj, hogy siet valamit tenni, hogy megmússa mindenkinek, hogy ő már nem gyerek...

Nézzétek a felserdült ifjut, testvéreim, amint fejébe száll a gögös önérzet, hogy ő már nagy, ő most már a maga feje után akar járni. És szegény, dolgos, megöregedett, gondos apa elbocsátja őt: Menj, próbálj és tanulj. Légy a magad ura... „És nem sok nap mulva a kisebbik fiu összeszedte mindenét.” ...Nem sok nap mulva, mert a türelmetlenség sarkantyuzta, csak előre, neki a világnak, hajrá az életnek, a szabadságnak. Látjuk magunk előtt ezer és ezer alakban ezt a fiatal embert, amint összeszedi mindenét, hogy ott hagyja a családi életet, mely őt felnevelte... Ugyan mit szed össze? Jár kint és bent a ház körül, ez az enyim, ez is, ez nem kell, ez sem. Ott maradnak a gyermekkor által megszentelt emlékek, régi, kedves jelentéktelenségek, — összeszedi mindenét, aminek értéket tulajdonít és ott hagyja mindenét, ami feleslegesnek tetszik előtte. Óh szomorú csomagolás ez: ki marad sok-sok nemes és jó szokás, szeretet és engedelmesség, tisztelet és ragaszkodás és az élvezetek utáni mohó szomjazással messze vidékre költözik. Megkezdődik az idegen világban való vidám élet, kezdenek elgurulni az aranyak...

Milyen nehéz volt azt összeszerezni, milyen könnyű eltékozolni! Ki segített a megszerzésben? Csak a legközelebbiek. Ki segített az elherdálásban? Ismeretlen új barátok, eszem-iszom jó cimborák. Milyen keserűség az apának, milyen könnyelműség a fiutól... Hát igazság ez? És egy láthatatlan bíró felel rá: nem,

kell tovább, különben örökre véged van, ha visszafordulsz. Lá-
tod ott az ajtónál édes apádat? Előre hajol és néz feléd. Most,
most megismer. „És mikor atyja messziről meglátta őt, feléje
futott“... Oh testvéreim, ennek az egész drága történe-
nek ez a két egyszerű, minden disz nélküli szó a gyémántja, a koro-
nája! Eléje futott: hogy elevenedik meg az atya ebben a két szó-
ban. Micsoda öröm dobbanhatott meg abban a szerető szí-
vben, micsoda erő lobbanhatott fel az öregedő tagokban, hogy futni
kezdett a fiu felé. Még nem látja a rongyos ruhát, a sarutlan
lábat, az éhezéstől sápadt arcot, a bocsánatot esdő tekintetet,
még csak a fiát látja, a hir nélkül távol maradt fiut, az elrepült
madarat, ki most a fészekbe visszatér... Fut, fut és ez a pilla-
nat az, amelyben a fordulat csakúgyán megtörténik. Most áll
meg a fiu, most kell megállania: ez a perc, míg atyja oda ér
hozzá, ez több egy esztendei keserves bűnhődésnél, — jön, sza-
lad felé a mindent megbocsátó, mindent elfelejtő és jóvátévő
szeretet, most roskad össze benne az a pártütő önfejtőség, mely
a Lucifereket teremti a jóság és szeretet ellen...: óh most már
nem azért kell azt mondani, hogy vétkeztem ellened, tégy bére-
seddé, mert ez meg fogja hatni a szívét, hanem most már azért,
mert ez a legkevesebb, amit fel lehet ajánlani, mint a bűnbánat-
nak és alázatosságnak csekély bizonyítékát, ha ugyan ő elégnek
tartja majd azt, — bizony most már ez őszinte, mély vallomás,
megváltozás, ujjászületés...

Nyakadba borul és megölel és megcsókol? Óh milyen jól
esik, de hiszen ezt már tudtad, mikor feléd szaladt. Ruhát, sa-
rut, gyűrűket ad neked? Levágatja a hizlalt tulkot ünnepi lako-
mára? Ez mind vele jár, hogy ime visszafogadott fiának. Te
csak könnyezz belül, tékozló testvérünk. Csak ülj szótlanul az
asztalnál és hagyjad, hogy atyád újra és újra megsimogasson.
Most hallgatnod kell, mert nem is lehet beszélni arról, ami lel-
kedben történik, ami éget és fáj, de ugyanakkor gyógyít és bal-
zsamozik odabent. Tulontul tele van a szíved és nem tudod
szavakban elmondani azt az egész életre szóló szent fogadást,
hogy soha, soha többé hűtelen és haszontalan, tékozló fiu nem
leszek...

Ez a második drágakő ebben a történetben, ez a teljesen
elhallgatott jelenet, ahogy a hazatért és visszafogadott fiu ül
csendesesen a lakomán a főhelyen.

Igy látjuk ennek a történetnek mély jelentőségét minden
tékozlón élő ember számára s bizony nem tudunk elképzelni
embert, aki életének komolyan önvizsgáló perceiben tékozló
fiunak ne érezné magát. Azon gondolkozol, hogy hány év van
még hátra számodra az életből? Érezni fogod: Istenem, mennyi
időt tékoztoltam el... Végig gondolod, hogy mit és mennyit dol-
goztál? Látod: több kitartással, több pontossággal még többet

tehettél volna. Megbírálod magad, hogy családod iránt teljes szeretet él-e benned? Ime megint a mezőre kerülsz és szegyenkezel. Mások előtti becsületedet szigoruan összeveted önbecsüléseddel, ime be kell látnod, hogy többet is érhetnél. Elindulsz valakihez, hogy kibékítsed, — ime a tékozló fiu jelenetét éled át. Hirtelen végig látod egész életedet valamilyen komoly pillanatban, talán egy súlyos betegség döntő éjszakáján és forró könnyek peregnek végig lázas arcodon és szomjas lelkedben üditően fakad fel a keserű beismerés választó vize: Jaj, tékozló fiu voltam százszor és százszor... És ilyenkor mindannyiszor ott van amaz eltévedt juhokat megkereső jó pásztor nálad és lelkedbe sugja a tékozló fiu vigasztaló tanulságát: Bünbocsátó Atyánk van, kelj fel és menj el hozzá!...

Ha a tékozló fiu példázatát az atya és fiu tragédiájának nézzük, mindennap megtörténik, ha a világkormányzás szempontjából nézzük, a bünös ember és a megbocsátó Isten csodálatos szép és vigasztaló példázata, ha a magunk életét tartjuk eléje, pontos tükör, mely élesen mutat, de szent reménység, hogy jobbak lehetünk.

Milyen szép volna befejezni a történetet a főhelyen ülő fiuval, aki körül vigadni kezdenek. Milyen szép volna egyszerre megváltozni és mindent kitörülni életünkben, ami benne méltatlan az isteni és emberi szeretet szempontjából. Csakhogy ezt nem lehet. Hányan és hányan hanyatlottak vissza a hazatérés kezdetén, vagy a megjavulás elején, mert ime itt élnek körülöttünk a többi emberek, *bizalmatlanul* néznek reánk, nem hisznek megtérésünk őszinteségében, megszólnak, nem felejtnek és akkor sem bocsátanak meg, ha már maga az is megbocsátott, aki ellen vétkeztünk, — csonka lenne ez a kép, ha az Üdvözítő róluk nem beszélne. Oh igen, igen, ingyen semmit nem kapunk az élettől. Egy botlást is soká emlegetnek, igaz megtérésünk után is sok keserű kamatot kell fizetnünk.

De vajjon rosszul van-e ez így? Azt hisszük, hogy jól van. Az isteni szeretet atyai szive felment bününk bánatáért, megkeres a jó pásztor, ha eltévedtünk a bünök bozótjai között, — de milyen könnyü volna bünözni, abba hagyni megint visszaesni, ha örök figyelmeztetés gyanánt ott nem állana a házon kívül a duzzogó testvér, a kritikus ismerős, a másokkal szemben olyan szigorú ítélkezés és nem sarkalna folyton és folyton megtérésünkben való megmaradásra, mindenféle tékozlások folytonos megtagadására, hogy utólag érdemessé tegyük magunkat arra a megbocsátására, amit előzetesen kaptunk meg javulási szándékunkért.

Arra kérlek titeket, testvéreim, olvassátok el otthon gyakran Lukács ev. 15. fejezetében ezt a történetet. Olvassátok el gyakran manapság, a tékozló fiuk századában, mikor a körülöt-

tünk lévő élet csupa, csupa tékozló fiut mutat. Minden nemes eszményt, minden szeretetet, önzetlenséget, igaz jóságot eltékozol két kézzel az egész emberiség. Szívtépő, szomorú látvány ez. Kétségbe kellene esni, ha e tékozlás szigorú következményeit nézzük. Önmagát tönkretévő, összekorhadt, megromlott és összeroppanó világban élünk és mindent hitet és reménységet, mely kijózanodás és megjavulás, a jó utra való visszátéréssel biztat, a tékozló fiu örök történetéből merithetjük. Ebből tanulhatjuk meg újból és újból, hogy a testi és lelki nyomorúságba jutott emberiségnek fel kell eszmélnie és még idején elindulni hazafelé: a kiengesztelődés és megváltozás kedves, régi otthonába.

Az emberiségnek be kell látnia, azt, hogy szerencsétlenné és boldogtalanná teszi magát, ha meg nem tér és meg nem változik. De éppen ezért kell nektek is testvéreim, időnként a tékozló fiu történetét olvasva, feltenni magatok előtt a kérdést: időm felhasználása, munkám teljesítése, tehetségeim kifejlesztése, családom, embertársaim, egyházam, hazám, Istenem, örök életem szempontjából nem voltam-e, nem vagyok-e tékozló fiu? És ha igennel kellene felelnetek, szóljatok ti is így magatokhoz: Felkelvén, elmegyek az én Atyámhoz ... Amen.

Budapest.

Kemény Lajos.

Mienk a kegyelem Istene.

Luk. 11, 9—13.

Szeretett Gyülekezet, Testvéreim a Jézusban!

Csillagsugáros tavaszi estén két ember beszélgetését hallottam végig. Ott voltam a társaságukban. Benn a városban találkoztunk és mert mind a hárman vágyódtunk friss levegő, csendesség és békesség után, alig vártuk már, hogy elhagyhassuk a várost, a poros utcákat, a rosszlelkű embereket, a gondokat, a keresztekét.

Ott a város határában nyíló, pompázó orgonabokor mellé leraktunk mindent, ami csak a szívünket elkeserítette, elfelejtettünk minden szomorúságot, ami aznap ért bennünket, elbucsúztunk azoktól a reménységeinktől, amelyek nem teljesedtek be, megsirattuk még egyszer nagy halottunkat, akit aznap temettek el messze tőlünk csendes sír ölére, aztán amikor már úgy éreztük, hogy semmi nincs már közöttünk, ami elválaszthatna, avagy távoltarthatna bennünket, összeölelkezett lelkünk, összedobbant a szívünk és egy nagy és szent testvéri megérzésben soha el nem felejthető ünneppé avattuk azt a pár órát, amelyet együtt töltöttünk.

Mert ünnep volt az valójában. Gyászünnep és örömnünnep. Fekete ruhánkat fehér virág csókolgatta. Gyászos szomorúsá-

gunkba holdvilága, csillagsugára hullott alá, mind az édesapa szelid tekintete könnyező gyermeke kisirt szemeibe és minthogyha csak valami csodálatos ígérlet és boldogságos hit simogatta volna meg nem fáradó kezével agyongyötört szívünket, megszületett bennünk egy boldogságos és szent tudat: halottak városából örökké élők hajléka felé vándorolunk, amelynek kapujában ott vár bennünket megbocsájtó szeretettel a minden kegyelemnek áldott jó Istene!

És megeredt a szó az összeszorított ajkakon. Eleinte csak lassan, mint szikla kövek közül nagy erőfeszítéssel felbuggyanó forrás, később aztán mindég hatalmasabb, mindég diadalmasabb, mint az a folyó, amely meglátta a tengert, az ő örökkévaló célját és siet, hogy minél hamarabb elérje azt.

Ketten beszélgettek, én meg csak hallgattam. Mindent, amit hallottam, elmondom néktek, figyeljetek.

Nagy sóhajtással kezdte el az öregebbik. Bizony más időket érünk, mint valamikor. Nézd, a kereszteket, a gondokat ott annál az orgonabokornál mind leraktuk és az árnyékuk mégis most is kísér bennünket. Aztán nézd csak tovább. Minket is a mi árnyékunk kísér. Ahol elhaladunk, ott egy darabig megmarad, aztán szertefoszlik mint a könny, amelyet a boldogság csókolt meg, mint a kőd, amelyet ezerfelé szórt a napnak perzselő sugara. Olyanok vagyunk, mint a könny, mint a kőd, mint a vidám csörgedező patak, amelyet egyszer csak elnyel egy mélységes sziklaüreg, sötét sziklaüreg mindörökre. Mennyi mindent takar ez a föld, amelyen járunk! Hány boldog ember tűzött már itt a szive fölé virágokat és mennyi könny hullott alá, hogy a föld mélyéről is előkeresse és előhossa az elveszett boldogságot. Elhallgatott a szív dobogása, elszáradt a virág, felszáradtak a könnyek, még az emlékek is szertefoszlottak, mint a hanyatló napnak megfáradott sugarai.

Talán még sem egészen úgy van, vágott közbe a fiatalabbik. Igaz, az árnyékok elkísérnek, de nézz csak vissza és nézz csak előre: elmulás felett egy új élet jelent meg. Nemcsak az árnyékok kísérnek, előtted, utánad minden csupa virág. Nemcsak temető a föld, hanem egy nagy oltár, amelyen új életek ébrednek. Virágbaborultak a fák, virágos a mező a sirhalmok is zöld pázsitot terítettek magukra, hogy úgy őrizzék azoknak álmát, akik odalenn pihennek. Előtted, melletted, felett minden csupa élet, amelyben vér lüktet, életerők áradnak. Igazad van... olyanok vagyunk, mint a kőd, de nem elmulásra ítéelve hanem az örökreszló elmulást takarjuk be, hogy ne lehessen többé hatalma felettünk... olyanok vagyunk, mint a könny, de nem azért, hogy felszáradjunk és ne maradjon belőlünk semmi sem, hanem azért, hogy bennünk és általunk százak és ezrek tisztuljanak meg. Patakok vagyunk, de nem azért, hogy

sötét sziklaüregbe vesszünk, hanem azért, hogy elérhessük, a tengert, a mi örökkévaló célunkat és utközben virulást és tenyészetet fakasszunk mindenfelé.

Elhallgattak.

Visszajöttünk. És ahol előbb három élő után három árnyék suhant végig, most újra megérezte a föld három diadalmas élet lépéseit.

Azóta sokat gondolok erre a szívet, lelket gazdagító kedves kis eseményre. Vajjon hogyan tudhatott az a fiatalember így beszélni? Mi adott a lelkébe ilyen tartalmat, ajkaira ilyen szavakat? Hiszen olyan volt ez, mint egy szent bizonyágtevés.

Otthon aztán elövettem a bibliát, megkerestem benne a mai napra rendelt szentleckét és az Isten ígében megtaláltam mindenre a magyarázatot. Onnan is ugyanaz a bizonyágtevés hallatszott felém. Mindenben benne van az örökkévalóság, mert a kegyelem Istene mindenkié. Mi is tudunk úgy élni, úgy gondolkodni, úgy bizonyágot tenni, mint az az Istenáldotta lélek, ha megmaradunk az Istenben.

Mert miénk a kegyelem istene!!

I. Tőle kérjünk,

II. Nála keressünk és

III. Nála zörgessünk.

Miénk a kegyelem és az örökkévalóság Istene, tőle kérjünk mindent, amire szükségünk vagyunk.

„Így szól az Irás: „kérjétek és megadatik néktek. Mert aki kér, az kap mind.“

Istenem, mennyi mindenre szükségünk van, amit kérnünk kell a jó Istentől! És itt nem csupán arra gondolok, ami elegendhetetlenül szükséges a mi testi életünk szempontjából. Vajjon tudjuk-e azt, hogy mi mindent kérhetünk és mi mindent kell kérnünk a jó Istentől? Nemcsak a mindennapi kenyeret, amely a mi emberi, ideig óráig megmaradó földi élet egyéb dolgait, amelyet nem nélkülözhetünk. Sokkal nagyobb dolgok vannak ezeknél.

Annak a pataknak nemcsak víz kell, amely magát táplálhatja, szükséges vagyunk erőre is, amely azt továbbviszi szakadékokon, sziklaüregeken át megérezett céljához mindig közelebb. És aztán szüksége vagyunk — és ezt soha el ne feledjük — szüksége vagyunk állandó megtisztulásra, hogy a vize el ne posványodjék... szüksége vagyunk aztán állandóan mindig nagyobodó mederre, hogy gyarapodó vize együtt maradjon.

Nékünk is nemcsak arra van szükségünk, amit a pataknak a víz jelent, hogy megmaradhassunk, hanem szükségünk van nekünk is állandó megtisztulásra, hogy vándorlásunk alatt el ne posványodjunk. Kérjük-e a jó Istentől ezt? Ha igazán és őszin-

tén kérjük, akkor minden bizonyjal meg is kapjuk és meg érezzük annak igazi boldogságát... aztán tovább megyek. Vándorlásunk alatt szükségünk van erőre, kitartásra, hogy el ne fáradjunk, meg ne lankadjunk, hanem mindjobban előremenjünk. Kérjük-e a jó Istentől ezt az erőt? Nem feledkezünk-e el arról, hogy ezt is csak Tőle, egyedül csak Tőle kaphatjuk ingyen és kegyelemből? Tovább, csak tovább... a mi életünknek mindig jobban meg kell gazdagodnia, mindig jobban bele kell élnie a tökéletesedés medrébe... kérjük-e, hogy ez megtörténhessék? Szükségünk van mindig jobban erősödő hitre, mindig jobban gazdagodó reménységre, szükségünk van arra, hogy mindig jobban megérezhessük, hogy Ő velünk van, hogy mindig jobban megláthassuk Őt, hogy mindig jobban vele együtt élhessünk és hogy benne és általa mindig bizonyosabbak legyünk az iránt, hogy mindörökre meg maradunk... gondolunk-e minderre, kérjük-e mindezt?

Kérjétek és megadatik néktek, mert aki kér, az mind kap.

Mennyi vād és mennyi szemrehányás hangzik felénk ebből az egy mondatból! Azt mondod, hogy nem tudsz felemelkedni, mert a te bűneid odakötötték téged a föld rögéhez? Megtisztulhattál már volna, ha kérted volna. Panaszkods, hogy bárhogyan is akarod, nem tudsz előrejutni? Megerősödhetél volna, ha törödtél volna a kegyelem örökkévaló erőforrásával! Nincs semmi sem? Milyen gazdag lehetnél már, ha eddigi életed folyamán örökkévaló értékeket gyűjtögtél volna, lehetne hegyeket megmozdító hited, lehetne mindennél gazdagabb reménység, érezhetnéd az Istent és színről-színre láthatnád Őt szüntelenül, ha akartad volna, ha lett volna egy kérő szavad, akkor most nem lennél a bizonytalanságok kétségeiben, a titkok sötétjében, hanem azon Istenben való élet szent világoosságában, soha el nem muló boldogságában.

Kérjétek és megadatik néktek, mert aki kér, az mind kap! Mert miénk a kegyelem és örökkévalóság jó Istene és tőlünk Őt senki soha el nem veheti.

II.

Az első tanítást mindjárt követi a második, keressetek és találtok, mert aki keres, az talál!!

Dehát vajjon hányan keresnek?! Hányan és hányan vannak olyanok, akik nem tekintenek az ő hétköznapi szükreszabott életük határain tul, hanem megelégesznek azzal, amit azon belül találnak! Hányan vannak olyanok, akik nem vágyódnak magasabb célok után, akik nem keresnek nemesebb eszményeket, kik föld rögei között vándorolnak, soha onnan egy pillanatra nem tudnak kiemelkedni és felemelkedni. Hányan vannak utszéli koldusok, akiknek talán csak pár lépést kellene tenniök és meg-

találnák álmaik kincses tárházait, hányan vannak síró boldogtalanok, akiket elképzélhetetlenül kicsi ut választ csak el a tökéletes boldogságtól, hányan vannak, akik ott benn a szobában sírnak és nem mozdulnak, pedig a vigasztaló már a küszöbíg eljött hozzájuk . . . mindenkire, aki csak ezek közé az emberek közé tartozik, hatalmasan és figyelmeztetően hangzik a prédikáció: keressetek és találtok, mert aki keres, az talál!

Vajjon mi következik ebből? Az édes Testvéreim, hogy a lelke szerint mindenki gazdag lehet, hogy senki sincsen örök boldogtalanságra kárhóztatva, hogy üres beszéd az, amely azt mondja: szenvednetek kell és szenvedésekben nincsen és nem is lesz soha megenyhülés, nem lehet, hogy minden ember sorskönyve születésekor megíratott és annak törvényei alól bárhogy is harcol, bármennyit is verejtékezik, nem tudja magát egy pillanatra sem mentesíteni. Hiszen ha egy olyan bevégzett, körülhatárolt életnek volnék a katonája, amelyben nem érvényesül az én lelkem önállósága, hanem csak elküldenek jobbra, avagy balra és énnekem nincs és nem is lehet választásom, avagy mert elhibáztam az első lépésemet, most már a többinek is rossznak kell lennie . . . hiszen ha mindez így volna, akkor hiábavaló volna a lelkem minden jóra való törekvése, hiszen akkor hiábavaló lenne minden kétségbeesett harcom a rosszal és a gonosszággal . . . nincs így, semmiképpen sincs így, hiszen ez lehetetlen volna és lehetetlen is, hiszen figyeljete csak a tanításra: kerjete és megadatik néktek, keressetek és találtok. Miért volna ez a felszólítás, ha a teljesítésének nem lenne semmi eredménye.

Keressetek csak és minden bizonytal találtok. Nem elmuló kincseket, hanem mindig megmaradó értékeket, nem pillanatnyi örömeket, hanem egy egész életet betöltő igazi boldogságot. Csak igazán keressétek és a jó Istennél keressétek, a ti jóígyekeztetek nem lesz hiábavaló.

III.

Hátra van az utolsó tanítás: zörgessetek és megnyitattik.

Ez a tanítás csaknem egyértelmű az első tanítással, mégis sokkal nagyobb az értéke. Nézzünk csak le a mélységbe, mit is jelent ez a szó: zörgessetek. Sokkal többet, mint az, hogy kerjete. Kérni messziről is lehet, de zörgetni csak az tud, aki odaérkezett már a kapuhoz. Azért nem is mindenki tud eleget tenni ennek a felszólításnak, hanem csak az, aki az ő életének egyre gazdagabb diadalai közepette boldogságban érkezik meg a kegyelem ajtajához, ahonnan már csak pár lépés az örökkévalóság szent trónusáig.

Zörgessetek és megnyitattik. Csak arra vigyázzatok, hogy a jó Istennél zörgessetek! Mert csak ott nyílik meg számotokra az, amire a legnagyobb szükségetek van és amelyért mindenről le kell mondanotok, csak ott nyílik meg számotokra az üdvösség.

Most egy kérdés: vajjon kicsoda mondhatja el magáról, hogy Ő már az üdvösség ajtajában áll és felemelte imádságos két kezét, hogy zörgessen? Kicsoda küzdötte fel már magát abból a mélységből, ahová bűnei taszították, az Isten trónusához? Ki emelkedett olyan magasra, hogy két kezével elérhette az üdvösség ajtaját?

A kérdésekre nem felelünk. De a szívünkben mindjobban megerősödik egy bizonyosság: mi is felérhetünk és mi is zörgethetünk, mert hisz nekünk szól a tanítás és minket keres a figyelemztetés. Ne keressünk hát, hanem siessünk, hogy minél előbb odaérkezzünk!!

Vajha a jó Isten megengedné azt, hogy az a multkori jelenet megismétlődne és mi, akik az élet városából eljöttünk az Ige verőfényes és virágos mezőségére, küzdelmeink harcterére elvihetnénk magunkkal a szívünkbe zárva azt a tanítást, hogy miénk a kegyelem és az örökkévalóság Istene. Az árnyékok elkísérnek, de előttünk és utánnunk minden csupa virág. Olyan ez a föld, mint egy nagy oltár, amelyen új életek ébrednek és olyanok vagyunk mi, mint egy csendes vizű, mindig növekedő patak; örökkévaló célunk, az örökkévalóság tengere felé törte-tünk, ahol megtaláljuk a mi jó Istenünket, akitől amit kérünk, megadja, akinél amit keresünk, megtaláljuk, akinél ha zörgetünk, bebocsátást találunk szent és megragadó üdvösségre az Ő egy-szülött Fia, a Krisztus érdeméért.

—:—

Spurgeon, ez a híres angol prédikátor egyszer Rómában járt és amikor a város nevezetességeit nézegette és eljutott a lateráni szent. János templomba, Viseman bibornok sírján, amely az oltár alatt volt olvasta a megboldogult bibornok utolsó kívánságát: imádkozzatok lelkem üdvösségéért! Nagyon megsajnáltam — írja — ezt a szegény bibornokot, aki főpap volt és mégis annyira bizonytalan volt a lelke üdvössége felől, hogy halála után imádkoztat magáért. Spurgeonnak igaza van. Ne támaszkodjunk mások kérésére, mások érdemeire, mások imádságára... miénk a kegyelem és az örökkévalóság Istene, Tőle kérjünk, Nála keres-sünk, Nála zörgessünk és akkor a Krisztus által miénk az élet, az üdvösség, az örökkévalóság. Amen.

Szombathely.

Schöck Gyula,
ev. püspöki másodlelkész.

Az égi madár és a mezei liliom.

Közönséges vasárnapra.

Máté 6, 25—34.

Szeretteim az Urban! A felolvasott igék alapján megragadó, érdekes ellentét ötlük eszünkbe, mely ott él, ott dobog Jézus egyéniségében, Jézus életében. Az a názárethi Jézus egyszerű ácsmester fia volt, egyszerű családból származott s mégis amidőn kilépett a nyilvánosság elé, rendkívül hatást gyakorolt környezetére. Ez a rendkívüliség elömlött egész alakján, kisugárzott a szeméből, benne élt a tekintetében, kezének mozdulataiban, lelkének gondolataiban. Jézusnak rendkívüli volt nemcsak az alakja, a megjelenése, de rendkívüli volt az is, amit mondott. Mindenki érezte, hogy a názárethi Jézus a lelke mélyéből beszél. Jézus a mély érzés, az egyéni meggyőződés embere volt. Ugy járt az emberek között, mint a dúsgazdag kereskedő, aki drágaköveket árul s nagyon olcsón adja — ingyen. Önzetlenül, szeretetből csak úgy szórta a drágaköveket azok közé, akikkel érintkezett. S minthogy olcsón adta azt, aminek nagy az értéke, az emberek nem hittek neki, bizalmatlankodtak vele szemben s azokat a drágaköveket, melyeket lelkének a gazdagságából pazar bőséggel széjjel szórt, mint értéktelen kavicsokat, lábbal tiporták. Igen, mert az emberek megszokták azt, hogy mindent meg kell fizetni, mindennek meg van a maga ára, ingyen nem adnak semmit. S mert Jézus arra akarta megtanítani őket, hogy önzetlenül, szeretetből is lehet nagy értékeket ajándékozni, — nem hittek néki. Világítsuk meg egy másik hasonlattal azt a rendkívüliséget, melyet Jézus környezetére gyakorolt. A Mester olyan volt, mint a buvár, aki leszáll a tenger mélyébe és igaz gyöngyökre halászik. A buvár kihalássza a kagylót a tenger mélyéből, a megsérült kagyló kebléből kifakad fájdalommal az igazgyöngy. Jézus, mint tanító, mint prófáta leszállt az emberi lelkek mélyébe, hogy kihalássza azokat az igazgyöngyöket, melyeket Istennek keze rejtett el bennünk. Ez a buvármunka fájt azoknak, akiknek lelkében Jézus halászott, mert könnyörtelenül szemébe mondta mindenkinek az igazságot. Jézus igazmondásának erejével megüledett rétegeket szakgatott fel az emberi lelkek mélyén, úgy, hogy akiket megragadott, azok feljajdultak fájdalomukban s meggyülölték őt. Nem tudták megérteni, hogy az igazgyöngy fájdalommal fakad ki a tengeri kagylóból. Meggyülölték őt, átkot mondtak a fejére s a Golgothán, a keresztfán halt meg az a nemes szív, melyben isteni gondolat lakott.

A közönséges élet mértékével mérve sohasem fogjuk megérteni Jézust. Halljuk csak, mit mond a felolvasott igékben: „Annak okáért mondom néktek: ne legyetek szorgalmatosok a ti életetekről; mit egyetek, vagy mit igyatok: sem a ti testetek-

ről mivel öltöztessetek... tekintsetek az égi madarakra: mert azok nem vetnek, sem aratnak, sem a csürbe nem takarnak, mindazonáltal a ti mennyei Atyátok eltartja azokat... Az öltözetről is mit szorgalmazkodtok? vegyétek eszetekbe a mezei liliumokat, mimódon növekednek; nem munkálkodnak és nem fonnak: mindazáltal mondom néktek, hogy Salamon minden királyi dicsőségében nem öltözött úgy, mint ezek közül egy." S ezzel szemben mit mond a mindennapi élet, a közönséges tapasztalat? Hány százezer madár hullott le a fákról, amidőn jött a tél hideg fagya, annélkül, hogy megérezte volna az isteni gondviselés melengető hatását. Azok a szegény kis madarak dideregve, összefagyva, mint holt tömegek hullanak alá a friss fehér hóba, mintha csak Isten szeme nem is látná őket. Hány százezer virág hervad el a természet szép világában, ha jön az ősz és az enyészet ráborul mindenre ami él! Hiszen a legszebb rózsafa is elvadul, tele lesz tövissel, ha nem gondozzuk, ha nem ápoljuk. Azok a fehér liliumok, melyek fehér színben pompáznak a szép tavaszi napokon, ha jön egy haragos zápor, mi történik velük? Karcsu derekuk megtörik s fehér arcuk behull a fekete sárba. Hol az isteni gondviselés mindenhatósága, amelyről Jézus beszél?! Talán a természet világában, hol az állatok éles fogakkal és éles karmokkal marják egymást?! Hol az erősebb élete a gyöngébb halálát jelenti?! Talán a történelem világában, hol az emberek gyilkos fegyverekkel pusztítják egymást?! Hol az isteni gondviselés mindenhatósága?! Talán ebben a kegyetlen világháboruban, mely lezajlott mögöttünk, hol a fegyverek vad erőszaka mészárszékre hurcolta nemzetünk legjobbjait, az erőseket, a fiatalokat, hogy özvegyekké legyenek hitveseink és árvákká gyermekeink?! Talán Csonkamagyarországon, mely megalázva, megtépve, megharcolva úgy fekszik előttünk, mint e világháboru bünbakja?! Nem ez a megértés utja, mely Jézushoz vezet. Ha Jézus mondását meg akarjuk érteni, azt kell tennünk, amit ő tett: le kell szállnunk a tenger fenekére, lelki életünk mélyébe! S itt a saját lelkünk mélyén buvármunkát kell végeznünk, hogy felfedezzük azokat az igazgyöngyöket, melyeket Isten keze rejtett el bennünk. Ezt a buvármunkát önmagunkban csakis az élő hitnek erejével vagyunk képesek végrehajtani. Az élő hitnek az erejével kell megragadnunk a Mestert s mind azt, amit mondott s meg fogjuk érteni őt s hitének finomságán és mélységein keresztül meg fogjuk érteni Istennek munkáját az ember életében. Az a názárethi Jézus a hitnek volt apostola, a hitnek volt a tanítója. Az ő tanítása: az élő hitnek az evangéliuma. Az a munka, amelyet végzett, az a küzdelem, amelyben elvázott, az élő hitnek volt a munkája, az élő hitnek volt a küzdelme.

Szeretteim az Urban!

Jézus rendkívüli szenvedéllyel, csodálatos mélységgel tudott hinni az Isten mindenhatóságának mindenütt való örök jelenlé-

tében. Akiket nem érintett még ez a csodálatos mély hit, azok azt mondták, hogy bolondság az, amit Jézus tanít, de azok akik csak egy szikrát kaptak ebből a mélységes nagy hitből, azok megérzik és megértik, hogy az ő tanítása isteni zsenialitás. Ha meg van bennünk az a hit, akkor Jézus minden szava úgy hat reánk, mint kipattant szikra Isten homlokából, mely lángralobban, amint megéri lelkünket. Lángralobban, hogy égjen és egészen, hogy kiégesse lelkünkől azokat a fekélyeket, melyeket a mai züllött viszonyok romlottsága belénkoltott, azt a sok salakot, mely a mai háborus viszonyok romlottsága között, egészen alászoritja, egészen eltemeti azt a nemes ércet, mely szintén ott gyökeredzik lelkünk mélyén, csak fel kell fedeznünk, csak ki kell bányásznunk. Mert hiszen tiszta fémből kovácsolta Istennek keze az emberek lelkét.

A hit: a benső megtisztulás, Istennek közelsége az emberben. A hit az egészséges emberi léleknek erőteljes, erkölcsi meggyőződése, mely egeket ostromol, mely lehozza az élő Istent az égből a földre és beleülteti mindenható jelenlétét az ember szívének legmélyébe, lelkének kellős közepébe. Akkor van hit bennünk, ha Isten lélekben megfogott és állandóan fogva tart bennünket, akkor van hit bennünk, ha mi is megragadtunk a saját életünkben Istennek jelenlétét lelkünk legszentebb gondolatával. Ez a hit bevilágít a dolgok igazi mélyébe, ez a hit megméri életünk viszonyait a dolgok igazi mértékével. *Ez a hit azt mondja nekünk, hogy amire Jézus tanított bennünket, az nem betűszerint igaz, nem az élet szürke valóságában igaz, hanem igaz az eszmék ragyogásában, ami lelkiéletünk ideális rendeltetésében.* Nem azért igaz, hogy szórol-szóra beteljesedjék a közönséges tapasztalat szerint, hanem *igaz azért, mert megóvja életünket az erkölcsi romlástól.* Igaz azért, mert lelki épség, erkölcsi egészség nélkül nincs igazi, a közérdek szolgálatában álló anyagi boldogulás. Ez a hit azt mondja nekünk, hogy lerongyolódtunk, de nem azért, mert felborult gazdasági életünk rendje, mert tönkrement kereskedelmünk és iparunk, hanem azért, mert van valami bennünk, ami jobban lerongyolódott a pénz értékénél, amely szegényebb lett, mint a magyar korona s ez: a mi lelki életünk erkölcsi valutája. Pedig az a valuta, melyet a hitből fakadó isteni szeretet oltott belénk, tiszta fémmel dolgozik. Tudjuk mi azt nagyon jól, hogy a nemes fémet szüizes tisztaságában forgalomba hozni nem lehet. Az aranyat is rézzel kell keverni, hogy mint pénz forgalomba kerüljön. Csak hogy most már annyira jutottunk, lelki életünk erkölcsi valutája annyira lerongyolódott, hogy annak a tiszta fémmek, melyet az isteni szeretet oltott belénk, csak a salakja van forgalomba. Ezt a salakot kell nekünk kiégetnünk az élő hitnek erejével. A hit erő, mely fegyvert ad kezünkbe, pajzsot borít a vállunkra. Ezzel a fegyverrel kell támadnunk, ezzel a pajzsral kell védekeznünk. Támadnunk kell azért, hogy erköl-

csi életünk valutája épen, sértetlenül, diadalmasan kerüljön ki a küzdelemből. Ez a mai züllött viszonyok problémájának igazi, egyetlen megoldása: küzdelem az ember lelki életének erkölcsi idealizmusáért, mely az élő hitben táplálkozik, mely az aranyat az embernek nem a zsebében, hanem a szívében keresi. Tiszta fémmel kell dolgoznunk az élet küzdelmében, azzal a tiszta fémmel, melyet az élő hit kovácsol ki az emberi élet mélyéből. Az élő hitben táplálkozó istenfélelem és emberszeretet, becsületes, termelő munkára szólít fel bennünket. Becsületes munkára, melyben van erkölcsi tisztaság s önzetlen termelő munkára, mely a közérdeket szolgálja. Ez az a hit, mely felénk dobog a liliumok fehér kelyhéből, mely hozzánk szól a madarak gondtalan repüléséből. Ez az a hit, amely a megtérés útján elvezet bennünket. Jézushoz s Jézus lelkületének mélységein keresztül az élő Istenhez. És csak akkor, ha ugyanolyan kételkedés nélküli gyermeki forró szeretet lesz szívünkben, mint Jézuséban, csak akkor fogjuk igazán megérteni azt, amit Jézus olyan világosan látott: hogy Isten örök Atyai szíve él az égi madarak, mezei liliumok és az emberi életék felett. Olyan fenségesnek, kegyelmesnek és gondviselőnek érezte maga felett az örökkévaló Atyát, hogy rábizta életét teljesen és minden aggodalmaskodás nélkül Istenre.

Oh milyen nyugalom és boldogság is az, ha minden bajjal, szenvedéssel és csalódással szemben gyermeki szívvel azt tudjuk sóhajtani: Ne aggodalmaskodj szívem arról, hogy mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk? ... Jól tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van ... kérjétek és megadatik néktek! Amen.

Budapest.

Lamnek Vilmos,
vallásánár.

Szentháromság utáni 8. vas.

Máté 7, 15—23.

A Szentírás, Testvéreim az Úrban, gyakran hasonlítja az embereket fához. Már a zsoltárok könyvének első éneke is azt mondja, hogy az ember, aki az Úr törvényit olvassa és aszerint él, olyan mint a vízcsatornák mellé plántált fa, melynek lombja meg nem hervad és gyümölcsét meghozza idejében. Üdvözítőnk is gyakran hasonlította fához az embereket. „*Legyetek jó fák s teremjétek jó gyümölcsöket,*” — mondotta (Mt. 12—33.) Gyümölcsstermő fákhöz hasonlítja az embereket Jézus mai evangéliumunkban is.

Az első, ami szentleckénk olvasásánál szemünkbe ötlük és amivel foglalkoznunk kell, az: *miről lehet megismerni a fát, a növényt, hogy jó-e, az vagy rossz és miről lehet megismerni az*

embereket; mit vár az ember a fáktól s mit vár Isten az emberektől?

Miről lehet megismerni a fát?

Egyszer tavasz idején egy nagy kertben voltam. Körülöttem a virágzó fák fehér és rózsaszín fellege... csupa remény, csupa ígéret. A napfény lágyan ömlött alá, a szorgalmas méhek vidáman dongtak, kalmár szellő vett a virágoktól édes illatot s hintette be körülöttünk a levegőt. Volt ott mindenféle fa: az egyik kicsiny, a másik nagy; az egyik széles, terebélyes, a másik keskeny, felnyúló; az egyik görbe, kérges, öreges, a másik üde, fényes héju. Különösen feltűnt mindjárt a kert elején egy öreges kis fácska kevés virággal és mellette egy másik: hatalmas koronájú dús virágerdővel... Akkor ez tetszett amaz nem...

És mikor eljött az ősz, ismét elmentem abba a kertbe. Már akkor virág helyett gyümölcsbe borultak a fák... Volt ott mindenféle gyümölcs, de azon a szép, nagy, üde, terebélyes fán, amely annyi virágot hordozott tavasszal ágain, alig lehetett látni néhány kicsiny kényszeredett gyümölcsöt, míg az a másik fa, az a kicsiny, kérges, görbe törzsű rakva volt viruló édes gyümölcscsel. *Az sokat ígért s mit sem adott, ez keveset ígért s többet hozott...*

A kertész dicsérte is a fácskát, míg a másikra azt mondta, nem tudja mi van vele, évekkal ezelőtt már többször beoltotta, de azóta csak növekszik, növekszik, virágzik, de gyümölcsöt nem terem... Valószínűleg az lesz a sorsa, hogy kivágattatik és a tűzre vettetik...

Ime, Testvéreim, gyümölcséről lehet megismerni a fának jóságát az ember elvárja a fától, hogy ne csak virágot, illatot hozzon, hanem gyümölcsöt is... Ekként lehet az embert is gyümölcséről, az ő cselekedeteiről megismerni és Isten elvárja, hogy ne csak szóvirággal, ne csak külső vallásossággal legyen ékes, hanem hogy életében jó gyümölcsöket is teremjen. Nem minden virágos fa marad meg a kertben. *„Nem mindenki, aki mondja nekem: Uram! Uram! megyen be a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát!”*

S ha most már ez így van, Testvéreim, hogy csak annak a fának van becse, amely nemcsak virágzik, de gyümölcsöt is hoz, fel kell vetnünk a kérdést: *hogyan leszünk jó gyümölcsöt termő fákká?*

Ha én egy kertben látok egy vadkörtefát és mindennap ismételten azt mondanám neki: „Vadkörtefa, teremj császárkörtét!” — lenne-e valami eredménye az én szavaimnak? Erre így kellene felelni annak a fának, ha beszélni tudna: „Ah, balgatag, hiszen én vadkörtefa vagyok, hogyan teremhetnék császárkörtét!” — Hanem igenis *be kell oltani* azt a fát, azaz uj, nemes oltógallyat kell a saját szervezetébe kapnia, le kell róla metszeni mind a régi hajtásokat, mindennek le kell kerülnie róla, csupán csak

az új oltóágnak szabad megmaradnia testében, akkor lesz jó gyümölcsöt termő fává... Így vagyunk mi emberek is... Előbb velünk is kell történnie valaminek, előbb velünk is kell hogy cselekedjék valaki valamit, hogy azután mi cselekedhessünk, előbb a mi lelkünknek is be kell oltatnia a Jézus lelkével, meg kell újulnunk, újjá kell születnünk, amaz Ó-Ádámot le kell vetköznünk s felöltönnünk ez újat s így növekednünk s ilyen módon jó gyümölcsöt teremnünk... „*Én vagyok amaz igaz szőlőtő és az én Atyám szőlőben való munkás. Minden szőlővesszőt, valamely bennem gyümölcsöt nem terem, kimetsz és mindent, valamely gyümölcsöt terem, megtisztít, hogy több gyümölcsöt teremjen. Maradatok azért én bennem és én is tibennetek. Milyen a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, hanem ha a szőlőtőkében maradand: aképen ti sem teremhetek, hanem ha én bennem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti szőlővesszők. Az, aki én bennem marad és akiben én maradok, ez terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. Ebben dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt teremtek és úgy léstek az én tanítványaim*“ (Ján. 15.). Ime, Testvéreim, a Jézus Krisztus az a nemes oltó ág, akinek révén jó gyümölcsöt termő fákká lehetünk, akiben ujjászületünk, aki által megújul a mi lelkünk úgy, hogy elmondhatjuk Pál apostollal: „*Élek immár többé nem én, hanem él bennem a Krisztus.*“ (Gal. 220)... Igen, már ott van az ő lelke mibennünk, már kering az ő életnedve mibennünk, már lekerültek rólunk a régi hajtások, a régi gallyak, már fakadnak diadalmassan az új rügyek, feslenek a bimbók, száll az illat, száll a fohász és terem a jó gyümölcs, mert hiszünk a Jézus Kr.-ban, mert ő foglalta el szívünket. „*Bizony mondom néked, valaki ujonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát*“ (Ján. 33.)... Újjá kell tehát születnünk, be kell oltanunk Isten keze által... Olyanok vagyunk, mint a fák...

De mégsem vagyunk egészen olyanok... Van egy lényeges különbség, amely elválaszt bennünket a fától... Mi az?... Ha az a kertész be akarja oltani a fát, vele szemben az a fa jötehetetlen. Mozdulatlanul várja, mint közeledik feléje szerszámaival, mint metszi le ágait, hasítja meg héját, mint szemzi meg, mint kötözi be hánccsal és keni be talán oltóviasszal... De az is megtörténhetik, hogy a kertész elmegy a fa mellett, nem oltja be, megfelekedezik róla s a fa várja, mindig várja, de hiába várja, marad beoltatlan s nem képes jó gyümölcsöt teremni... Bizony szomorú lenne, ha mi is ilyen fák lennénk, akik semmivel sem járulhatnánk hozzá az ujjászületéshez... Nem is ilyen fák vagyunk mi. Hogy milyenek vagyunk, azt meglátta — egy vak ember. Mk. evangéliuma beszéli u. i., hogy amikor Jézus egy vakot meggyógyított, a gyógyulás első fokán, amikor szemevilágát még nem nyerte egészen vissza, megkérdezte tőle, lát-e? S ez azt felelte: „*Látom az embereket mint valami járkáló fákat*“ (Mk.

8^a). E gyógyuló vak szemei előtt felderengett hát a világosság, hogy mi *járkáló fák* vagyunk. Nem vagyunk mozdulatlanul a földbe gyökerezve, hanem mozgunk, járunk, akarunk. Mi *elme-
hetünk* ahhoz, aki így szól hozzánk: „*Jöjjetek éh hozzám mind-
nyájan*“, mi odanyujthatjuk neki szívünket, lelkünket, hogy be-
oltsa, újjászülje, mint ahogy el is vonhatjuk azt tőle. Ezért
mondja hát Jézus, legyetek jó fák s teremjetekek jó gyümölcsöket,
azaz engedjétek, hogy én teremhessek általatok, maradjatok
énbennem és én is tibennetek.

Ezzel össze is foglalhatjuk eddigi elmélkedésünket: látjuk,
hogy olyanok vagyunk, mint a fák. Hogy jó gyümölcsöket terem-
hessünk, be kell oltatnunk a Jézus lelkével s ehhez némi rész-
ben magunk is hozzájárulhatunk, mert mi *járkáló fák* vagyunk.

Elmélkedésünk további folyamán még arról kell szólnunk,
hogy milyen viszonyban van *a hit a jócselekedettel*, mert hiszen
szentleckénkben nyilvánvalóan erről is szó van. Röviden vála-
szolhatunk. Olyan a viszony, mint *a fának jötermő képessége és
a jó gyümölcs között* van. Amint a jó fa jó gyümölcsöt terem,
ekként termi meg a jócselekedetet is annak élete, akinek lelké-
ben valóban ott él a hit. A kettő szorosan együtt jár, együvé
tartozik, mind két elválaszthatatlan jó testvér. A hit az alap, a
cselekedet az épület. A hit magában véve láthatatlan valami, a
cselekedet tesz róla bizonyosságot. A *cselekedet látható hit*, a
hitben pedig már eleve — ha láthatatlanul is eleinte — ott
rejtőznek a jócselekedet csirái, gyümölcsei. Képzeliük el, ho-
gyan emelnek egy épületet. Először kiássák a földet, lerakják
az alapokat. Ez a hit. Már most képzeljük el, hogy az építést
abban hagyják. Az alap kész, de hol az *épület*? Hiszen mi erre
vagyunk kíváncsiak, épen erre van szükségünk, hogy védjen,
oltalmazzon bennünket, mint óvó, szerető kéz az időjárás vi-
szontagságai ellen, hogy barátságos lakást, otthont nyújtson
nekünk. Az alap magában véve nem sokat ér, csakis ha folyta-
tása következik: az épület. A hit is magában véve holt dolog,
ha nem következnek belőle a szeretet jócselekedetei (Jak. 2, 17).
Az épület a fontos, de megint kítaagná, hogy ez az épület az
alapokon nyugszik, hogy az az alap teszi egyáltalában lehetővé
létezését. Ekként a hit teszi lehetővé, a hitből fakad, a hitből
sarjad a jócselekedet is. Képzeliükünk olyan embert, aki azt
mondja, hogy neki van hite és még sincs cselekedete s viszont
képzeliükünk olyat, aki cselekszik ugyan jót, de nincs hite.
Egyik se sokat ér, egyik se állandó. Mert az a hit, amely csak
szavakban nyilvánul, nem igazi hit, épen úgy, mint nem igazi
jó fa az, amely csak virágozik, de gyümölcsöt nem terem. S az
a cselekedet sem állandó, tartós, amely mögött nincs ott a hit-
nek termékeny talaja, hordozó alapja, éltető nedvkeringése.
Mert az az ember, aki cselekszi a jót, de megtagadja a hitet,
hasonlít ahhoz a rossz fához, amelynek gallyaihoz mestersége-

sen jó gyümölcsöket kötöztek . . . Egy darabig ott vannak, meg-
tévesztik a felületes szemlélőt, de azután hamar elsenyvednek,
elszáradnak . . . A jó fa jó gyümölcsöt terem, aki igazán hisz,
az igyekszik is cselekedni a jót.

Legyen bennünk ilyen hit, Testvéreim! Tárjuk fel lelkünket
a Jézusnak, hogy Ő oltsa be a maga lelkével jó gyümölcsöt ter-
mő fává. Nekünk aztán csak az a feladatunk, hogy ezt az olt-
ványt óvjuk, védelmezzük. Tegyük ki minél gyakrabban az
evangéliumból elősugárzó isteni kegyelem áldó melegének,
öntözzük az imádság esőjével, hogy ilyen módon növekedhes-
sünk s mint szeretetben járkáló fák haladhassunk az Isten or-
szága örökkévaló kertje felé. Ámen.

Botyánszky János.

Jövőbe látás.

Szenth. u. 10-ik vasárnapra.

Lukács 19, 41—48.

Kedves Testvéreim! Nincs ember, aki időnként ne töprengne
azon a gondolaton, hogy vajjon a jövő mit fog hozni reá, család-
jára, nemzetére? Olyan általános vágyódás az, hogy a bekövet-
kező események világába beletekinthessünk, hogy már az emberi-
ség legrégebb korszakában is voltak olyanok, akik jól megtudtak
élni az emberek eme kíváncsiságából s a hiszékeny emberek ré-
szére a tudományosságnak és a titokzatos erők ismeretének lát-
szatával jó pénzért jövendőt jóstoltak madarak repüléséből, csil-
lagok állásából. A perzsák, az egyiptomiak, a görögök, a rómaiak
még államéletük nevezetesebb eseményei előtt is a papság segít-
ségével a jövőbe szerettek volna tekinteni s még Luther Márton
idejében is szokás volt csillagjósolást csinálni az újszülött gyermek
földi életének szerencsés, vagy kedvezőtlen voltáról. A nagy-
tudományu Melanchton Fülöp, akit Németország tanítómasteré-
nek neveztek, maga is foglalkozott csillagjósolással éppen úgy,
mint Kepler, a híres csillagász. És ma, mindnyájan tudjuk, még
mindig akadnak olyan élelmes emberek, akik mások kíváncsisá-
gát és hiszékenységét éppen úgy kihasználják a tenyérből való
jósolástól kezdve egészen a kártyavetésig, mint régen.

Pedig a világkormányzó Istennek kimondhatatlan bölcses-
sége és jósága nyilvánul meg abban, hogy a földön élő emberek
elől a jövő eltakartatott. Vajjon neki kezdenél-e annak a mun-
kádnak, melyről előre látnád, hogy nem fogod sikerre vinni,
hanem talán másnak jut a gyümölcse? Vajjon tudnál-e együtt
örülni és nevetni gyermekeddel, ha látnád, hogy nehéz és szen-
vedésteljes esztendőök várnak reá életében? Vagy merészelnéd-e
egész hited és szerelmedet odaadni egy másik szivnek, ha előre

látnád, hogy mindabból a fényes álomból, mit együtt színezgetek, alig valami fog valóra válni? De egyáltalában mi lenne a mi életünk, ha a jövő eseményeket, mint változhatatlant, láthatnánk előre s kihullana az életünkben a bátorító reménység, a vigasztaló hit, az enyhítő szeretet? Mily türelmetlenül és sürgősen várnánk a jót, melynek jönnie kell, mily kétségbeesetten és zugolódva a rosszat, mely felénk tart. Luther Márton maga így szólt egyszer, midőn a reformáció által előidézett küzdelmekről beszélgettek: „Ha Isten be nem fogta volna a szememet, ha előre láttam volna az eseményeket, sohasem mertem volna belekezdeni az evangélium hirdetésébe.”

És tekintetek csak, testvéreim, behunyt szemmel végig mindazon, ami az utolsó tíz év alatt történt veletek s kérdezzétek meg magatoktól, hogyha csak ennek a tíz évnek reátok váró minden küzdelmét, fájdalmas veszteségét és szenvedéseit előre láttátok volna, vajjon kiben lett volna az a lelki erő, hogy így szóljon: El fogom viselni, ki fogom bírni, — hadd jöjjön sorjában...

Óh bizony jobb nekünk, hogy életünk útját köd borítja, messzi esztendőik vidékeire nem látunk el s meg kell elégednünk egy-két lépésnyi látótávolsággal. Jobb nekünk napról-napra a jelennel megküzdeni gyenge erőnk szerint, mert bizony úgy van, amint az Üdvözítő mondotta: „Mindennapnak meg van a maga terhe, elég mindennapnak a maga baja”, ezen felül harcolni már nem volna erőnk.

Talán akkor várna reánk a legnagyobb csalódás, ha valami csoda megengedné azt, hogy tiszta és világos pillantást vessünk a jövő évek homályába. Mi nem kérlelhetetlen végzetet, könyörtelen előre elrendelést hiszünk, hanem vezető és kormányzó atyái szívet úgy az egész világ, mint a magunk életében. Nem hiszem, hogy boldogságom, vagy boldogtalanságom, szerencsém, vagy szerencsétlenségem előre megírott és változhatatlan lenne, nem hiszem, hogy egyáltalán láthatnék valami határozottat életem még hátralévő esztendőiben, de igenis erősen hisszük és valljuk azt, hogy úgy az egész világ életében, mint az egyes ember életében az események legmélyén hatalmas és örök erkölcsi törvények élnek, lélegzenek és uralkodnak s minden, ami velünk és általunk történhetik, ezek szerint megyen végbe. Éppen ezért hisszük azt is, hogy leszámítva a megpróbáltatásokat, melyeket nemcsak a szenvedő fél maga, hanem a világ is igazságtalanoknak szokott nevezni és tekinteni, minden ami élő emberrel itt a földön történik, megérdemelt és logikusan következik mindabból, amit maga az ember tesz és cselekszik. Hinnünk és vallanunk kell azt, hogy életünk során javíthatunk és változtathatunk, jövőnket jobbra, vagy rosszabbá tehetjük éppen úgy, mint ahogy gyermekkorunkban tőlünk magunktól függött főképen az, hogy magaviseletünk következtében jó, vagy rossz napunk,

jutalom, vagy büntetés következék-e ránk? Amig erősen és komoly szívvvel szeretjük az egész világ Atyját, megnyugvással és bizalommal tekinthetünk az ő mindenható hatalmasságára, mely jövőnket igazgatja. A földi élet változásainak, szereteteink betegségeinek és halálának ki vagyunk ugyan téve, de minden ami velünk magunkért történik, atyai kézben van és arra rábizhatjuk minden mi utunkat... Szenvedélyeinknek éltünk? Életünk nyugtalan és zavaros volt? Magunk okoztuk. Haragos és bosszúálló voltunk, bajt és szenvedést okoztunk másoknak? Megérdemeltük a visszafizetést. Elhagytunk rossz szokásokat, megkomolyodtunk, kedvvel végezzük munkánkat? Magunk jobbulásának gyümölcseit élvezhetjük. *Jobb az életem, ha jobb vagyok és rosszabb mindannyiszor, ahányszor rossz voltam én magam...*

Ti ismeritek, testvéreim, az evangéliumból Jézus szavait, mellyel előre megmondja tanítványainak, hogy felmennek Jeruzsálembe s ott az ember fiát megölik, meghal, de harmadnapon feltámad. Ti tudjátok azt, hogy milyen örökkévaló cél érdekében kellett odaadni életét a keresztfára és úgy, mégis elborul az ember szíve, ha arra gondol, hogy az Üdvözítő mindezt előre tudva, halad Jeruzsálem felé. Csak ez az egy példa is elegendő arra, hogy közönséges emberi erő részére ne kívánjuk a jövő tiszta látását, mert ugyan melyik ember vállalkoznék arra, hogy életét is odaáldozza másokért, előre látva a teljes és konok háladatlanságot?

Amikor Jézus meglátja a várost, melyben őt meg fogják ölni, látja annak jövőjét is... Körül a termődombok, olajfa kertekkel, szőlőkkel ültetve, gazdag áldott föld virágzó fővárosát ölelik. Ott a nagy templom, melyet Salamon épített, a babilóniaiak leromboltak, de Esdrás és Nehémiás újra építettek, egész kis város ez, szolgák, papok és főpapok lakásaival. Szent helye az Istennek és a népnek. Ott a Kidra patak völgyén túl a Golgotha hegye. Komor és pusztaság lesz ez az eleven és hatalmas város is. Le fognak dőlni a falak, kő nem marad kövön a szent templomból és a földre fogják tiporni mindazt, ami nemzeti és vallási szempontból drága és szentséges lenne... Minden el fog pusztulni... És aki az életet, a szabadságot, szépséget és jóságot szerette és hirdette, sir a város elkövetkezendő pusztulásán. Óh látjátok, — az Üdvözítő nem tudja elfordítani a rettenetes jövőt nemzetéről, melyet pedig könnyekig szeret, nem fordíthatja el, mert erkölcsi süllyedés és belső romlottság kikerülhetetlen büntetése ez, melyet ez a nép maga készített magának s mely nem késhet sokáig.

Óh ha volna idő, melyben az Üdvözítő fájdalmas szeretetét nemzete iránt mélyen és igazán megérthetjük, úgy nekünk a mostani idő olyan. Túl a határokon szomoru magyarok tekintenek

István király országa felé a fájdalmas szeretetnek erőszakolt reménykedésével. Gondolnak még ott reánk? kérdezik aggódón azoktól, kik innen odajutnak. Biznak bennünk? Hisznek önmagukban? Mikor leszünk megint egyek: erősek, bátrak s boldogok?

Mit feleljünk testvéreinknek? Mutassunk az Üdvözítőre, aki nemes és elbusult haragjában kiüzte a templomból a romlott nép romlott kufárjait, a nemzeti és vallási ideálok leggyatrább, legbűnösebb képviselőit, mindennapi apró haszonból élösködőket. Mutassunk az Üdvözítőre, aki nemzete pusztulásával úgy számol, mint igazságos és elkerülhetetlen büntetéssel és lássuk meg ebben a fenséges és komoly igazságot: önfeláldozó, tiszta és munkás lelkeken nyugszik a nemzetek jövője. Ha fel akarunk egyenesedni, ha meg akarjuk fogni az elszakítottak kezeit újból, ha elakarjuk fordítani a pusztulást mindnyájunk élete felől, ha új és boldog jövőt akarunk kiérdemelni és biztosítani nemzetünknek és benne gyermekeinknek és magunknak: szolgálni kell erősen, bizva és önzetlenül az *evangélium krisztusi tiszta erkölcsét*, mely egyedül adhat boldog jövőt nekünk.

Igen, mi ki akarjuk érdemelni és tudjuk, hogy ki is érdemelhetjük úgy magunk, mint nemzetünk életében a jobb jövőt, ha az Üdvözítő szavait megfogadva, megismerjük a mi meglátogatásunk idejét és megtanuljuk belőle, hogy *szabadságra és boldogságra csakis tiszta lelkű emberek és nemzetek érdemesek*. Amen.

Budapest.

Kemény Lajos.

Hol vagy ember?

(Beszédvázlat.)

14. Zsoltár 2. vers.

Az északi írónő Péterről szóló legendája meséli: Péter busul a mennyországban s amikor Jézus őt megszanva lenézeti őt egy hosszú, üreges lyukon a pokolba, látja ott anyját s látja azt is, hogy már ő érette leszállt angyal hozza felfelé. Az örök kárhozatra ítélték tömege nehezedik rá, mindenki szabadulásra vár s az angyal repül felfelé a nagy teherrel. A pokolra ítélt anya még mindig szeretetten s egymás után rázza le magáról a feljövőket s valahányszor egy-egy lélek leszakad róla, annál lassabban repül az angyal. Utoljára a sok kinokon átment, gyermekszülésben meghalt anyát fejt le magáról durva szitkokkal s bár az angyal majdnem teher nélkül maradt, megáll, repülni már nem tud felfelé, terhe igazi helyére esik vissza — s Péter hangosan sírni kezd.

Dante is lenéz a pokolba. Megfestett mindent az ott elgondolhatókból s fantáziája részben dogmák alapja lett. Különös

találkozása ez a modern prot. és a r. kath. miszticizmus két érdekes lelkének s ezektől mennyire elütő, s ami felfogásunknak megfelelő a zsoltáros elgondolása, hogy Isten itt mi közöttük is elég ehhez hasonlót lát.

Egy modern festő Jézust úgy próbálta elképzeltetni, hogy a néző csak két szelid szemet lát, a sötét háttérből elénk tároló glóriás főből. Talán ilyen a zsoltáros gondolata is s mi is ilyennek látjuk ma Őt.

* * *

Isten letekint az égből s nem keres a földön a vallás rab-bilincseibe belebéklyózott embereket; ő ezzel a figyelésével, amely állandóan ránk irányul, olyan mint a görög bölcs, aki nappal lámpafény mellett kereste az igaz embert. Keresi az eltűnt kilenceket, ha a modern költészet megis éneklí, a „Keresem az Istent”. Mi olyanok vagyunk vele szemben, mint a bünbeesett Ádám; hitetlenségünk némasága Ádám önvallomásának örök, hangos felkiáltása: elrejtöttem, mert félek.

Keresi az embert s helyette lát emberi szavakat, tetteket. Még a nap fényében a láng világánál sem látunk egyebet. Lát templomok mellett sporttelepet, ahol kultuszt üznek a testből, lát bünözést gyermekben, aggastyánban s szünet nélkül mégis mindig keres.

Jézusban önmagát azért adta a világnak, mert hosszú évszázadokon át senkit nem talált, akinek értelme hozzá igazán felért volna. Multunkban így vádol a golgotai kereszt.

Keresi még mindig azt az értelmet, amely a lélek igazi templomait építi fel, dór vagy román vagy gót stílusú székes-egyházak helyett, s oltári szentségül nem színezett szelencét állít fel, hanem az örök ártatlanság szívét idealizálja s egyben realizálja is. Keresi azt az értelmet, amely ledönti a madonnák bálványszobraikat, s így martýrium áldozata lesz — de ember volt. Olyan ember, aki szegény a világ minden dolgában; a tudomány neki nem kenyere, a művészet nem luksusza s az erkölcs szalon témája, s egyes egyedül az Isten utáni vágyódásban gazdag.

Ez az ember olyan ideál lenne, mint a bibliai szegény asszony, aki Jézus szemeláttára a perselybe csak fillért adott, s mint a bibliai jó pásztorhoz hasonló földi pásztor, aki nyájának mindenikét különbségtéves nélkül nevéen ismeri.

* * *

Olyan a világ már vagy tíz év óta, mint egy miriád Lucifer-fejből álló erőszakos s bünöző polyp, amelynek egyetlenegy kimondott célja van: elpusztítani a világot. Tönkretenni azt, amit Isten alkotott. Szétrombolni mindent, ami a harmóniát célozza. Isten nézi, látja ezt évezredek óta s látja azt is K. T., hogy te hogy segítesz ehhez a munkához. Ezért tudsz izzadni, ezért hozol áldozatot. Ezt teszi az egész világ, s Isten, aki

figyel mindenre, nem fujja szét ami ezen törekvésü légvárainkat, hiszen Nőé áldozata utáni ígérétét csak Ő tartotta meg, de a Nőé háláját s fogadalmát ma már senki nem is tudja, Ő tovább vár és keres. Szétttekintí egy pillantásával az egész világot. Mindent és mindenkit lát. Annyi türelemmel vizsgálja a világot, amelynél már a kegyelme sem több s most éppen miránk figyel. Ebben a szent órában itt lebeg Szentlelke közöttünk, mint valaha a vizek felett szálldogált s a felolvasott verset suttogja minden gyermeke lelkébe. Hallod T. most éppen Veled beszél, Neked szól; megkeresett s megtalált Téged s most várja a feleletedet?

Ha nekem kellene felelnem az egész gyülekezet helyett, szavam egy sem volna, szivem elkomorulna, de lelkem megálázott megbékéléssel hő imát mondana: hogy ó vajha hogy megtalált, mindig Vele maradhatnánk. Amen.

Budapest.

Gaudy László.

Legkedvesebb hálaáldozatunk önszivünk.

Avatási hálaadásra.

Zsoltár 116, 12; Péld. 23, 26 a.

Felolvasott kettős szentigénk egy kérdés, meg egy felelet. A kérdést egy boldog ember teszi föl magának aki az ő életének folyamán megtapasztalta a kegyelmes Istennek áldó szeretetét. Ez az ember küzködött, fáradt és az Isten áldással koronázta fáradozásait. Egykor a halál kötelei vették őt körül, a pckol szorongattatásai támadták meg őt, nyomoruságba és inségbe jutott, de az Isten megszabadította. Valami nagy szenvedés jutott osztályrészül, melyben gyakran hívta segítségül az Úrnak nevét és meghallgattatott. Most már elszállott a bánata s a szive megtelt örömmel és boldogsággal. Tudja, hogy akinek örömét és boldogságát köszönheti, annak adni kellene valamit, annak kedveznie kell valamivel. Ő nem akar háládatlan lenni, ő nem akar azok közé tartozni, akik a jót elfogadják, de ezt megköszönni elfelejtik. Csak azt nem tudja, hogy mikép köszönje meg, hogy mivel mutassa ki háláját jóltevője iránt. Azért kérdi: „Mivel fizessek az Úrnak, minden hozzám való jótéteményéért?”

E csöndes vasárnap délelőtti órán mi is ezt kérdezzük testvéreim: „Mivel fizessünk az Úrnak minden hozzánk való jótéteményéért?” Mert a mi szivünk is az öröm és a hála szent érzelmeivel van tele, hiszen aratási hálaadó istentiszteletünk van ma. Együtt vagyunk, hogy megköszönjük a gondviselő Istennek; hogy egy esztendő verejtékes munkájában, fáradságos küzdelmeiben velünk volt, hogy kegyelmét és jóságát tőlünk

meg nem vonta, hogy, ha gyakran próbára is tette türelmünket, el nem hagyott s munkánkat atyai áldásával koronázta.

A háladatlanságról, a hitetlenekről ma nem akarok szólni. Ők nem hiszik, hogy az Istennek valami köze volna a nap-sugárhoz, a permetező harmathoz s ezek által az érett kalászhoz és a megteljesedett szőlőfürthöz. Ők nem hisznek, azért csak természetes, hogy hálát sem adnak. Kinek is hálálkodnának? A semminek, aki hitetlen hitük szerint e világot kormányozza. a véletlennek, vagy a vak sorsnak? Velük én nem vitatkozom, legföljebb sajnálom őket és szánakozom rajtuk, hogy meg kell érniök egyszer azt az időt, amikor világos lesz előttük, hogy az ő képzelt bölcességük oktalanság és az ő értelmük döreség. Amikor érzik majd azt a jajt, amelyet a próféta megjósolt azok számára, „akik maguknak bölcseknek látszanak és eszesek önmaguk előtt” (Ézsaiás 5. 21.) Hozzájuk ma én nem szólok. Beszédem azokat keresi, akiknek elég az a bölcesség, melyet a mi szent könyvünk foglal magában. Azokat, akik tudják, hogy „*emberé a munka, Istené az áldás*”, akik szent hittel vallják, hogy igazság a 104-ik zsoltár szava, hogy „Isten fundálta a földet” s hogy „rajta füvet ő sarjaszt a barmoknak és növényeket az embereknek hasznára, hogy eledelt vegyenek a földből, és bort, amely megvidámitja a halandónak szívét.” És igazság a 65. zsoltáré, hogy „esőjével, harmatával Ő itatja a mező barázdáit, zápor esővel Ő lágyítja meg a föld göröngyeit, termését Ő áldja meg, s megkoronázza az esztendőt jóvoltával.”

Hinni szeretném, hogy mi, akik ma itt együtt vagyunk, mind így gondolkozunk. S mert hitünk a zsoltáros hite, azért a lelkünk is olyan mint az övé: örömmel és Isten iránt való hálaadással teljes. S mert ezt az örömet ki akarjuk fejezni s ezt a hálát meg karjuk mutatni ezért fakad ajkunkon a kérdés: „Mivel fizessek az Úrnak, minden hozzám való jótéteményéért?”

Erre a kérdésünkre azután a Példabeszédek könyvének írója által maga az Isten felel: „*Adjad fiam a te szivedet nekem.*” Az tehát az áldozat, melyet kíván tőlünk az Isten azért, hogy egy esztendőn át, többet mondok, egész életünkön át áldásaival elhalmozott, hogy mi a szívünket adjuk neki. Mit gondoltok, nagy kérés ez ő tőle? Sok az, avagy kevés, odaadni a szívünket?

Aki ismeri az embert, ismeri saját magát, gondolat-, érzés-, akarat világát, azt fogja mondani, az Isten sokat kíván tőlem, amikor a szívemet kéri. Azért sokat, mert, ha szívemet neki adtam, mindenemet odaadtam. Odaadtam magamat. Egészen. Neki. Ez pedig nagy dolog.

A vallásos lelkületű emberek mindenkor szükségét érezték annak, hogy a gondviselő Istennek jóságát valamiképen meghálálják s jóindulatát a maguk számára továbbra is biz-

tosítsák. A szentírás első lapjain olvassuk, hogy Kain egy oltáron megégeti a föld termésének egy részét, Abel pedig levág egy juhot és elhamvasztja azzal a gondolattal: a füst szellő szárnyán magasba száll, eljut föl egészen az Isten trónusáig, hadd lássa meg az Örökkévaló, hogy gyermekei itt lenn a földön gondolnak reá s a nekik juttatott áldás egy részét hálatelt szívvvel visszaadják neki. És azóta minden népnél valaminő formában meg volt az áldozat azzal az indokolással: az Isten jó volt hozzánk, adjunk neki érte valamit.

Az ilyen áldozatok dolgában, amelyeket a legkülönbélebb változatokban mutatott be még Izráel népe is, Istennek legfeljebb kijelentése az, hogy az a mód, amellyel a pogányság sőt még a zsidó nép is, háliját leróni vélte, nem kedvez előtte. Azt mondja az 50. zsoltárban: „Nem fogadhatok el tulkot a te házadból, vagy bakokat a te aklaidból; mert enyém az erdőnek minden vadja, a barmok az ezernyi hegyeken. Ismerem a hegyeknek minden szárnyasát és a mező állatai tudva vannak nálam. Ha megéhezném, nem mondanám néked, mert enyém a világ és ennek mindene. Avagy eszem-e én a bikák husát és a bakoknak vérét iszom-e?” (9—13 v.). Nincs tehát értelme, hogy mi valami földi dolgot adjunk az Istennek s azzal kedveskedjünk neki. Amit ő kér, az valami sokkal fontosabb, sokkal értékesebb: *a szívünk*. „Adjad, fiam, a te szivedet nékem!” Földi dolgot: egy állatot, pár mázsa gabonát, egy csomó pénzt odaadhatok, de azért az Isten előtt nem cselekedtem semmi kedves dolgot, ha szívem a régi bűnös szív maradt, ha abban továbbra is hitetlenség, gőg, irigység, szeretetlenség s ezerfajta gonoszság lakoznak. A szivedet, a szívemet kéri az Isten, mert tudja, hogy ha azt neki adtam, *akkor egészen az övé vagyok*. Akkor lényegemben változtam meg s végbement bennem az újászületés nagy csodája. Akkor nekem nincs többé haszontalan gondolatom, nincsenek bűnös vágyaim, tisztátalan kívánságaim, nincs gonoszságokat óhajtó akaratom, akkor a szívem földjét nem veszi föl a bűnnek dudvája, gaza, akkor az életem fája a Lélek gyümölcseivel lesz telestele rakott, úgy, amint az ap. felsorolja őket: „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szivesség, jóság, hűség, szelidség, mértékletesség.” (Gal. v.22). Ezt akarja az Isten, azért a kérése nem több és nem kevesebb: „Adjad, fiam, a te szivedet nékem!”

Mi pedig megállunk ennél a kérésnél és gondolkozni kezdünk. Körülbelül ezek a gondolataink: Ó Uram, milyen szívesen odaadnók mi Neked a szívünket, hogy boldogítsad azt. Hiszen mi boldogságra vagyunk és nem vagyunk boldogok. Az élet nehéz, az emberek gonoszak, a világ csalárd, hazug, s mi élünk benne, küzködünk, fáradunk, számitgatunk, tervezgetünk... azután pedig meghalunk és 100 közül alig akad egy-kettő, aki azt vallaná, hogy öröm és boldogság volt neki az élet. Ó Uram,

mi mennénk Hozzám, vinnök áldozatul boldogságot áhító szívünket, de nem merjük, nem merjük. Hogyan is mernénk vinni Hozzád, hiszen szívünk egy romlott, egy bűnös szív. A világ szemébe még talán tudunk port hinteni, a rövidlátó embereket még talán meg tudjuk tévesztetni, de Te, ki előtt nincs és nem lehet titok, Te tudod, hogy a mi szívünk romlott szív, melyet elégtelenített és megrontott a bűn. Hálából jóságodért ezt adjuk Neked? Hiszen megsemmisülnénk szégyenünkben, amikor ezt általadjuk. Nem ó Isten — kívánj tőlünk áldozatul akármit, csak a szívünket ne! Azt restelljük, szégyeljük. Azt nem adhatjuk oda!

Ó testvér, aki így gondolkozol — s nekünk mindnyájuknak így kell gondolkoznunk — vigasztalódjál. Hát nem hallottál te soha a *Krisztus keresztfájáról*? Nem hallottál te semmit arról, hogy a *legszentebb szív, az Isten egyszülöttjének szive megszakadt azért, hogy a te szivednek békessége legyen*, hogy abból a szívből drága vér csordult, hogy abban a vérben megtisztuljon a te szíved. Nem hallottál te arról, hogy Ő szenvedett és meghalt azért, hogy mi mehessünk a szent és igaz Istenhez úgy, amint vagyunk és ezt mondhassuk Neki: „Itt vagyunk bűnösen, méltók a Te haragodra, de Te kegyelmet adsz nekünk egyszülöttedért, a Krisztusért!”

Ha ezt a boldogító hirt még nem hallottad volna, akkor ma halld meg és örülj neki. Egy éven át kegyelmes volt hozzád az Isten, áldásával megkoronázott. Fizess neki az ő jótéteményéért. Adjad neki legkedvesebb áldozatul önszivedet! Amen.

Magocs Károly,
irszai ev. lelkész.

II. Alkalmi beszédek és elmélkedések.

István királyhoz.

(Elmélkedés aug. 20-án, a keresztyénségnek a magyarok közt elterjedése ünnepén.)

(I. Ján. 5. 4.)

Ünneplő Keresztény Gyülekezet! Ma augusztus 20-án, az első apostoli magyar király *István*, vagy vallásos érdemeinél fogva népies nyelven „Szent István” nevenapján, ünnepelni jöttünk össze templomunkban. Ez ünnepnek kettős jelentősége van. Egyrészt *nemzeti*, másrészt *egyházi* ünnep. *Mint nemzeti ünnep a magyarságé, mint egyházi ünnep az egész keresztyénségé.* III. Endre magyar király 1222. évben kiadott *aranybullájában* — tehát akkor, amidőn a keresztyénség névben s evangéliumi krisztusi hitben jobbára még egy volt — már elrendelte,

hogy „a szent király napját minden esztendőben megünnepel-jék”. Az 1891. 13. t.-c. és a Ker. Min. 1921. 94.537. sz. rendelete pedig határozottan kimondja, hogy „Szent István király napja nemzeti ünnep, mely alkalommal az ipari munkának szünetelnie kell”.

Bár mi evangélikus keresztények tulajdonképen csak azokat tartjuk keresztény ünnepeknek, melyek a Krisztus nevéhez s életéhez fűződnek, mégis, mi is, mint hű honpolgárok, igaz magyarok s úgyis mint igaz keresztények szívesen teszünk eleget a törvény szellemének s lelkes örömmel ünnepeljük meg a magyar királyság és függetlenség megalapozásának, a kereszténységnek a magyarok közt elterjedésének napját, mely hisz egyuttal az evangéliomi, Krisztusi hit diadalát is jelzi. Mert mi is tudjuk s hisszük azt, amit szentleckénkben az apostol mondott, hogy: *Mindaz ami az Istentől született, legyőzi a világot; és az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk.* Hogy mi általában a hit, a vallás, milyen volt a magyarok ősvallása, miként, mikor terjedt el közöttünk a kereszténység s mi volt ennek a hatása, erről akarok elmélkedni.

Testvéreim az Urban! Vallástanulmányaink köréből tudjuk, hogy minden embernek van hite, legyen az ur vagy szolga, kol-dus vagy király, lakjék bár Grönland jégmezőin, vagy a hullámzó Balaton partjain. Mindenki hisz valakiben, vagy valami-ben, egy látható, vagy láthatatlan felső hatalomban, akitől vagy amitől az ember függésben érzi magát. Még annak is, aki azt mondja, hogy semmiben sem hisz, van hite, mert hiszi azt, hogy semmiben sem hisz.

Némelyek hisznek az anyagban, földi kincsekben, mások természeti tüneményekben, felső szellemi lényekben, erkölcsi világrendben. A vallás, egy nagy egyházi tudós meghatározása szerint éppen nem egyéb, mint egy *felső hatalomtól való függésnek érzete.* — Az ember érzi a maga gyengeségét, hogy az élet számtalan baja, akadálya közt segítségre szorul, azért önkéntelenül is oly felső hatalmat keres, amiről, vagy akiről azt hiszi, hogy tud is rajta segíteni. Természetesen az egyes emberek, népek, nemzetek hite, vallása között nagy minőségi fokozat, nagy különbség volt és van. Általános igazságként elmondhatjuk: *minél nagyobb, tökéletesebb ama felső hatalom, amelytől az ember függésben érzi magát, annál tökéletesebb, igazabb a vallás is.*

A természeti vallásimádók a babyloniak, egyiptomiak, szóval a pogányok imádták az eget, a földet, napot, csillagokat, állatokat, fétiseket. Isteneiket önkezüikkel faragták, építették. Ezek előtt borultak le, ezeknek áldoztak, bennük hittek, tőlük vártak segédelmet. Óh de mily gyenge, törékeny hatalom volt ez! Keresték a felső hatalmat, az Istent, de nem találták meg.

Magasabb fejlődést mutat Izrael történeti vallása. Izrael népe ugyan megtalálta az egy igaz Istent, kitől függésben

érezte magát, kit félt, imádott, ámde őt s akaratát félreismerte. Gyarlósága, mély bűnbánatában, büntkiengesztelő Messiást várt s midőn az Jézus Krisztus személyében eljött, elfordult tőle, sőt keresztfára feszítette. Pedig Krisztus hozta Isten legtökéletesebb kijelentését. Krisztus alapította meg a keresztény vallást, a legtökéletesebb vallást, az istenifjuság vallását, mely nem más, mint a Krisztus tanítása evangélioma szerint való élet, melynek egyedüli főtörvénye a mindeneket hívő, eltűrő és remelő *szeretet*. És aki e szeretetben marad az Istenben marad, azt az Isten kegyelme mindenkor és mindenben megsegíti a Krisztus érdeméért. A Krisztus vallása a szeretet vallása s ahol ez az egyes emberek s népek szívébe bemenetelt talál, ott az önzés, a viszály, gyűlölet megszűnik, ott béke, nyugalom honol, ott a becsületes munka után, mindenki megtalálhatja megélhetését, anyagi és erkölcsi jólétét.

Sajnos a kereszténységnek, mint a szeretet vallásának elterjedése kezdettől fogva nem ment oly simán, mint azt elvártuk volna. Bár Istentől született ez a mi keresztény hitünk s a ker. hit végső győzelme biztos, mégis rettentő sok akadályon kellett s kell néki keresztülmenni, míg legyőzte s legyőzi a világot. Ismeretes előttünk mennyit szenvedtek a keresztények egyrészt a zsidók, másrészt a pogányok részéről. A Jehovát, az Ur Istent önmaguk részére lefoglaló zsidók üldözték őket, mert farizeusi szokásaikat nem tartották meg, a pogányok pedig azért mert élvezethajhászó világörömeikben nem vettek részt. A zsidók üldözésének esett áldozatul István diakonus s a két Jakab apostol, a pogány császárok pedig köztük Neró, Decius, Diokletianus a keresztények ezreit kizsárolták halálra. A vértanuk kiömlő vére azonban csak Krisztus fájának a kereszténység fájának termékenységre szolgált. Mert igaz az, hogy „*a Krisztus egyháza olyan mint a víz, minél inkább nyomják, annál magasabbra szökik*“. Valamint a kis forrásvíz, mely a föld méhéből kibuggyan, el-eltűrik az uttalan erdők sűrűjében, sziklák tömkelegében, majd pedig kitör csörgedezve, csobogva s tova szalad s több patakka egyesülve dagadó folyóvá lesz. Ugy buggyant ki itt is ott is a *kereszténységnek forrása a Krisztus evangélioma*, mely eleinte alig-alig látszott, majd el-eltűnt az iszapos árban, kőszivék talajában, de ismét felszínre jött s lelkeket az élet vizéből megtermékenyítő és üdítő hatalmas folyamává lett. Az Istentől származó, Krisztus által meggyújtott evangéliomi kereszténység fáklyája ha itt-ott egyideig az ellenséges viharok szelétől kialudni is látszott, ámde a benne rejlő isteni erő újra lángalobbantotta. Az apostolok fáradhatatlan buzgalommal igyekeztek a Krisztus tanítványává tenni minden népeket s egymásután alapították meg a keresztény gyülekezeteket Palesztinában, Egyiptomban, Perzsiában, Alexandriában. Kr. u. 323-ik évben *Nagykonstantin* törvényben rendeli el a keresztény vallásnak az egész római

birodalomban elfogadását s a vasárnapnak, a hét első napjának, mint Krisztus feltámadása napjának megünneplését.

A Duna partjaihoz a kereszténység elterjedését, *Augusztus* római császár győztes fegyverei segítették elő. Majd Anglia, Germánia s a frankok is elfogadták a ker. vallást.

Az új erkölcsi szellem elől a minden jóra igyekvő magyar sem zárkózhatott el. A magyarok éppen úgy mint a többi népek is kezdetben pogányok voltak. Hittek egy főistenben, kit „Terem”, „Eleve”, vagy *Hadurnak*, magyarok Istenének hívtak. Ez a jó Isten szerintök nyilaival agyonnyilazza az ellenséget. *Ármány* a gonosz Isten volt. Imádták a napot, holdat, csillagokat. Hittek tündérekben, jó és rossz szellemekben. Aldoztak folyók partján csörgedező források mentén, különösen fehér mént s a táltosok az állatok beleiből jósoltak. Mint harcias, lovas nemzet bekalandozta s rettegve tartotta fél Európát (Vence, Pó, Augsburg, Wien). A folytonos harc, ide-oda kalandozás azonban nem lehet egy nemes nemzet célja, nem lehetett célja a magyarnak sem, hanem az államalkotás s békés komoly kulturmunka, melyre a kereszténység nyomja reá erkölcsi bélyegét.

A magyarok 860. év körül szövetségeseik a *kazárok* s harcaik közben a *bolgárok*, *görögök* révén a kereszténység tanáival már megismerkedhettek. Amde a kereszténység biztos nyomaira hazánkban csak 932-ik évben akadunk. *Bulcsu* és *Gyula* erdélyi fejedelmek, kik kezesül tartózkodtak a görög császárnál Konstantinápolyban, itt megismerkedtek a kereszténység áldásos tanáival, azt megkedvelték, maguk is megkeresztelkedtek s mikor hazájukba visszatértek egy *Hierotheus* nevű papot is hoztak magukkal, ki a mai Gyulafehérváron és környékén terjesztette a ker. vallást. Gyula utóda *Géza* fejedelem — miután Ottó német császárral szövetséget kötött — megengedte, hogy ker. hittérítők jöjjenek be az országba. Így a pogány magyarok megtérítésén különös sikerrel működött *Piligrin* passai és *Albert* prágai érsek. Géza, Gyula fejedelem keresztény leányát, Saroltát vette feleségül s tőlük született 977. évben *István*, ki a kereszténységben az első keresztény vértanu nevét kapta.

István, a hasonlónevű első keresztény vértanunak, a jeruzsálemi István diakonusnak s a kereszt diadaláért sikerrel harcoló Nagykonstantin római császár méltó követője lett. És mi büszkéek vagyunk reá, mert a mienk volt és magyar volt. Mint keresztény szülők gyermeke (tehát alig állhat az meg, hogy „Vajk” neve volt s felnőtt korában Albert érsek keresztelte meg) a Krisztus evangélioma szerinti keresztény vallásban nevelkedett, korán megtanult írni-olvasni s korának egyik legképzettebb tudósa volt s nemcsak színleg, hanem tényleg, nemcsak névleg, hanem szívében-lelkében is valóban keresztény volt. 994. évben nőül vette a szintén keresztény bajor

király leányát, *Gizellát*, kiben megértő, művelt lelkű segítő-társat talált a hitterjesztés nagy munkájában. Atyja, Géza halála után 997. évben fejedelemmé lett s hozzálátott nemes célja megvalósításához: a pogány magyaroknak a ker. hitre térítéséhez s a magyar állam megszervezéséhez. A legelső nemes keresztényi tette — melyből a Krisztusi szeretet csilámlott fel — az volt, hogy a szegény elnyomott rabszolgákat szabadon bocsátotta, a kalandos háboruskodást betiltotta s népét békés földmivelésre szorította. Majd templomokat, iskolákat építtetett, ker. püspökségeket alapított, ellátva őket nagy javadalmakkal s alattvalóit szinte kérlelhetetlen szigorúsággal a kereszttség felvételére készítette. Ő maga — tündöklő példát mutatva — mint a királyok királya, mint egy apostol járta be keresztül-kasul az országot s a pogány magyar lelkekbe Istenfélelmet, hitet, szeretetet öntött s ezreket meg ezreket ker. hitre térített. Egyes keménynyakú magyarok, mint pl. a somogyi Kupa, tán nem is annyira a ker. vallás, mint inkább az *idegen ajkú hittérítők* iránti bizalmatlanság miatt ugyan ittott fellázadtak ellene, István azonban könnyűszerrel leverte őket.

Előrelátó, bölcs cselekedete volt Istvánnak, hogy a magyar keresztény állam megalkotásánál nem a műveltség alacsonyabb fokán álló, elszlávosítani kész keleti, hanem a nemzeti fejlődést elősegítő művelt nyugoti kereszténységhez csatlakozott. Azért küldött követet Rómába a pápához, kérvén őt, adjon néki koronát, hogy azzal magát a többi keresztény fejedelmekhez hasonlóan megkoronázza. II. Szilvester pápa szíves készséggel küldött néki Magyarország függetlenségét jelképező *koronát*, sőt megajándékozta őt egy apostoli jelvényvel a *kettős kereszt*tel is, elismerőleg irván néki e magasztaló sorokat: „*En csak apostoli vagyok, te pedig valóságos apostol.*“ István úgy magát, mint nejét 1001. évben aug. 15-én Esztergomban megkoronáztatta, így lett ő, mint Árpád ivadéka, az első megkoronázott apostoli magyar király.

Krisztus tanának Magyarországon elterjedése rendkívül jó hatással volt a magyar nemzet szellemi fejlődésére s a magyar államalakulat megszilárdítására. A kereszténység felvételével a kalandos hadjáratok megszűntek, az erkölcsök szelidültek, Istenfélelem, összetartás, szeretet költözött be a szívekbe s dicséretes szorgalommal láttak hozzá a békés földmiveléshez. István király, hogy a népet egységessé s az országot kifelé is naggyá tegye, a sokféle törzset egyesítette s hogy könnyebben kormányozza, vármegyékre osztotta, melyeknek vezetői s megbízottai évenként közös országgyűlésre jöttek össze Székesfehérváron.

István nagy érdeme, hogy a hittérítést úgy irányította, hogy népe, bár az új hitet a sok idegen nemzetiségű hittérítőktől elfogadta, de magyarságát, magyar nyelvét cserébe oda nem

adta, sőt inkább a magyar nemzeti eszme, a magyar jellem kikitündöklő kiválósága és szépen csengő magyar nyelv varázsával az itt maradt hittérítőket is mind megmagyarosította.

A nyugotról bejött keresztény kulturáért nem maradt adós a magyar nemzet, mert a keresztény Magyarország magyar vitézeinek élete és vére feláldozásával, a keleti pogány népek betörései ellen évszázadokon keresztül megvédte a nyugoti országokat, így Ausztriát, Németországot is. Német, bajor történetírók hálával emlékeznek meg a magyarokról, kiknek „paizsáról az ellenség nyilai visszapattantak.“ Ámde ez önfeláldozás és véráldozat nagyon meggyengítette a magyar nemzet erejét s így míg a többi nyugoti nemzetek békében a kultúra s a gazdaság terén előrehaladhattak, a magyar, a barbár Balkán ellenséggel való folytonos harc miatt e téren sokszor visszafejlődött.

A balkáni, szerajevói gyilkos merénylet után ilyenformán sodródott bele a kereszténység felvétele óta a háborút soha nem kereső — mert ha a harc tűzében volt a magyar, az mindig önvédelmi harc volt — szegény magyar nemzetünk ama rettentés világháborúba, melyből — dacára békés szándékú szent igazságainknak — szövetségeseinktől is cserben hagyva, a legcsonkábban, a legvéresebben kerültünk ki.

Azt mondják, a kereszténység csődöt mondott, a kereszténység lejárt a magát, hisz az ú. n. művelt keresztény államok öldökölték egymást s vegyészeik most is azon kísérleteznek, mily újabb mérges gázokkal pusztíthatnák el egymást. Bizony, nagyon szomorú dolog ez, hogy éppen a kereszténységről mondanak ilyesmit. És talán nem is ok nélkül. Hiszen valamikor, a nyugoti és keleti keresztény egyházak elszakadásakor, majd a babona és emberi tanokkal megfertőzött *Krisztusi íge* napvilágra hozatala idején is keresztény keresztényre szórt átkot s keresztény keresztényt hurcolt börtönbe, máglyára és gályarabságra. S nem-e honol most is, nálunk is gyűlölet, ahelyett, hogy — mindenki a másik hitbeli meggyőződését tiszteletben tartva — az összes nemzeti erők összefognának a magyar hazaszeretletben. Bizony-bizony, szinte megdöbbentő jelenségeket kell e tekintetben napról-napra látnunk és hallanunk, melyek szinte vigasztalanná teszik jövődönket. Ámde ennek a szomorú jelenségnek nem a kereszténység, a Krisztus vallása az oka, hanem az az egyén, egyesület, ember, vagy ország, aki, vagy amelyik kereszténynek vallja magát. Nem a kereszténység, hanem az úgynevezett keresztény ember csődjéről, erkölcsi színvonalának sülyedéséről beszélhetnénk. Sokan ugyanis csak névleg keresztények, kik a keresztény nevet csak bitorolják, kik „szívesen viselik a keresztet, de csak mint érdemjelet“, kik büszkén dicsekszenek, hogy ők az általános, egyetemes keresztény egyháznak tagjai, ámde csak külsőleg, belsejükben távol

van a Krisztus lelke és szeretete. Az igaz keresztény, a Krisztus követője, aki az *út, az igazság és élet*. A kereszténység, a Krisztusi igazság és szeretet megtestesítése, a testvériség, civilizáció és humanizmus diadala. Ez volt az a hit, melynek jegyében és szellemében István a magyar trónt elfoglalta, melyért a földi uralkodók között szinte páratlanul álló apostoli buzgalommal küzdött s a magyar nemzet kereszténnyé tétele érdekében Isten segítségével teljes győzelmet aratott. *Kifelé*, a gyűlölködés és *háborúskodás felhagyásával*, a szomszéd népekkel való *békés testvéri szövetség megeremtése, betelése, a vallás-erkölcsiség, nemzeti egység, gazdasági és kulturális ápolása*, a civilizáció alapjainak, a *templomoknak s iskoláknak építése és segélyezése*, minden időben, minden uralkodónak ragyogó példánykép gyanánt mutatják István király nagy érdemeit s a keresztény hit áldásos gyümölcsseit.

Szeretett Gyülekezet! Ime, ezekben igyekeztem a mai nap jelentőségét elibétek tárni. Tudom, hogy azok előtt, akik a történelmet ismerik s ma is lapozgatják, nem mondtam semmi újat, de azt is tudom, hogy népünk, hiveink jó része szívesen veszi, ha a magyar keresztény egyház történetéből többszörönkint felújítjuk a felújítandókat, a mi okulásunkra s tanulságunkra. Ma, István király nevenapján, mi is meghajtjuk a nagy magyar király emléke előtt az elismerés lobogóját, megilletődéssel hallgatjuk István királyt, „kivánó” s a régi jó időkről szóló, szép magyar énekek bús melódiáit s habár nem járunk körmenetet István király jobbával, ámde mi is könnyörgünk a mi egyedüli közbenjárónk, a királyok királya Jézus Krisztus nevében a Teremtő egy igaz Istenhez, hogy terjessze ki áldó, megbocsátó és megszentelő karját oly sok balsors tépte nemzetünkre s adjon neki szebb jövőndöt, békességet.

Ez a szebb jövőndö kulcsa, csak az evangéliumi kereszténység, a Krisztus ígéjének az egyesek és népek életében megvalósítása folytán lehetséges. „*Mert mindaz, ami Istentől született, legyőzte a világot s az a diadalom, amely legyőzte a világot, az a mi hitünk.*”
Vértési Zoltán.

Zászlóavatási beszéd.

Allami Altisztek Egylete zászlóavatási ünnepén. (1924. jun. 1. A templomban, prédikáció után az oltár előtt.)

Ünnepi érzéssel nézi künn a földmivelő a vetés hullámozó zöldjét, amint az eljövendő dús aratás ígéjével ringatja azt a júniusi szellő. Ünnepi érzéssel, körülölelő szeretettel pihennek a ti szemeitek is itt benn az Úr színe előtt e zászlónak zöld selymén és miként a vetése, ennek a zöldje is csupa biztatás, mosolygó ígéret.

Igéret arról, hogy azok, akik köréje sereglettek, megértik

jelképes beszédét. Mert jelkép a zászló s jelentésének nem nehéz a megfejtése, aki reátekint, mindjárt világosan látja, miről beszél. A nyele a földön nyugszik, a földből nőtt ki, mint ahogy kinő a sudár törzsű, lombkoronás fa... Ezen a földön nyugszik, erre a földre mutat, melyen apáink vére folyt, amelyhez annyi szent nevet egy ezredév csatolt. Ezzel a jellel azt akarja mondani, hogy lábatokat ti is ezen a földön vetitek meg, *ti is a haza földjében gyökereztek*, ezzel a jellel a *hazaszeretetről* beszél. Azután folytatódik, emelkedik tovább a zászlónak rudja s szétteríti lobogó selymét, amely ezer és ezer csillogó szállból van eggyé összeszöve. Ezzel a jellel azt akarja mondani, hogy *ti is így szövődtek egységessé körülötte*, ezzel a jellel az *összetartás erényéről* beszél. De azután tovább is folytatódik e zászló s aranyos hegyével *felmutat az égre*. Ezzel azt akarja mondani, hogy ti, akik e földön éltek, ti, akik összetartotok, felemelitek lelketeket a *hitnek szárnyain az ég felé is*. Ezt mondja hit, ezt igéri e zászló: *a hazaszeretet, az összetartást* és minden erények koronája gyanánt a *hitnek igéretét*.

Rajtatok áll, hogy e zászló ne maradjon pusztá szimbólum, ne maradjon meddő ígélet. Fogadjátok hát magatokba e zászló beszédjét s mint ahogy a gyümölcsöt simogató napsugár átváltozik színné, illattá és édességgé, e zászlónak lelketekbe lobogó, lelketeket simogató ígérete is változzék át fogadalommá. Tegyetek fogadalmat arra, hogy szeretni fogjátok ezt a földet, amelynek sorsával össze van forrva a saját magatok, gyermekeitek és unokáitok boldogulása. Tegyetek fogadalmat arra, hogy kiszakitjátok a lelketekből, mint a konkolyt a gabona közül mindazokat az érzéseket, amelyek akadályai lehetnek az együttműködésnek, az összetartásnak. Tegyetek fogadalmat arra, hogy szítani fogjátok szivetekben a hitnek szent lángját, mely a munkában bátorít, a gyászban megvigasztal és a földről Istenhez emel. Ha ilyen érülettel sorakoztok e zászló köré, az diadalmasan fog felettetek lobogni!

Ebben a reményben áldom meg e zászlót ág. hitv. ev. egyházunk nevében. Megáldom azt tiveletek együtt: Az Úr védjen és oltalmazzon titeket; koronázza munkátokat az óhajtott előmenetellel; virasszon felettetek és családjaitok felett, hogy lakozzék egy fedél alatt veletek a megelégedés; távoztasson el tőletek minden bajt s maradjon veletek áldásai bőségével — most és mindörökké. Amen.

Szentes.

Botyánszky János.

Két halotti beszéd.

a) *(Meg nem engedett beavatkozás következtében elhalt fiatal leány felett.)*

II. Sám. 1. 26. a.

Gyászoló gyülekezet! Ha ehhez a temetéshez felvette volna mindegyikünk a legfekefőbb ruháját, hogy gyászának méltó külső kifejezést adjon, ha ezen a temetésen a magasságos égig hatna a siralom s a jajgatásunk szava, mintahogy Izrael gyászolta egykor legkedvesebb halottait, ha ezen a temetésen úgy ömlene szemünkből a könny, mint ahogyan ömlik az ég megnyílt csatornáiból a hirtelen támadt juliusi zápor, vajjon akkor meg tudnánk-e méltóképen gyászolni e koporsóban nyugvó fiatal leánytestvérünket? Én azt hiszem, hogy nincsen olyan sötét gyászruha, mely elég fekete volna ahhoz, nincsen olyan siralom, mely elég panaszos volna ahhoz, és nincsen annyi tenger könny, mely elég sok volna ahhoz, hogy méltóképen meggyászoljuk ezt a halottat. Mert — én legalább úgy érzem — ezen a temetésen nemcsak a bánat könnyeit kell hullatnunk. Nemcsak a bánat könnyeit, hogy meghalt egy fiatal leány, ifjúsága legszebbik idején, 20. esztendejében. Akkor, midőn ott állott az élet kapujában telve vágyakozással, reménykedéssel, színes álmokat szövögetve egy boldog jövődőről. Itt hullatnunk kell nemcsak a részvét könnyeit, látván a koporsót körülálló édeszülőket és testvéreket, akiknek szívét valóban a fájdalom hét töre járta át, hanem hullatnunk kell a bűnbánat könnyeit afölött, hogy így halt meg, ilyen végzetesen szomorú, gyászos körülmények között. Afölött, hogy ilyen esemény, aminőnek ő szánandó áldozata lett, közöttünk keresztyének között — bizony mondom, szégyenünkre és szomorúságunkra — előfordulhatott.

A legkönnyebb az volna számomra, ha én most dörgedelmes szavakból éles ostort fonnék és megsuhogtatnám azt mindazok fölött, akinek valami módon részük volt abban, hogy ez az egészségnek örvendő, viruló hajadon 20 éves korában meghaljon és hozzá így haljon meg, ha e koporsónál tetemre hívnam a mindkét nembeli ifjúságot, a nevelő szülőket és azt mondanám:

Leányok, idejuthattok, ha könnyen veszitek az Isten VI. parancsolatját, hogy „ne paráználkodjál”, ha nem tanuljátok meg idején a lemondásnak erényét, ha elfelejtitek, hogy a ti legszebb ékességetek nem az arc szépsége, a drága ruha s a csillogó ékszer, hanem a szemérem s az érintetlen tisztaság, ha

nem gyakoroljátok az apostol tanácsát: „*Akik a Krisztuséi, azok a testet megfeszítik indulataival és kívánságaival együtt.*”

Ifjak, ide juttathattok jobb sorsra érdemes fiatal teremtéseket, ha nem tudjátok fékezni a bennetek fellángoló állati szenvedély tüzét, ha túlteszitek magatokat az istenség bölcs parancsán, hogy „*mindennek rendelt ideje legyen*”, ha a testnek akarata vakokká és bűnözőkké tesz benneteket, azután pedig nem tudjátok kötelességteket.

Szülők — nemcsak ti szálni valók és sajnálatra méltók, akik összetört szívvel állottok e koporsó mellett — hanem minden szülők kivétel nélkül, ide jutnak leányaitok, ha nem gyakoroljátok velük szemben az Isten parancsolta szülői szigorúságot és fegyelmet, ha elfelejtitek, hogy a szülőnek nemcsak joga, de szent kötelessége, hogy tudjon gyermeke minden lépéséről, hogy kérjen, intsen, óvjon, ha ez elég. De fegyelmezzen és szigoruan büntessen, ha arra szükség van.

De nem folytatom a tetemrehívást. Nem akarok vájkálni vérező sebekben. Tudom én, hogy nagy csapás ez az eset erre a házra ennek a családnak mindegyik tagjára, hogy azok a sebek, melyeket ez a halál ütött az édes szülők és testvérek szívéen, sokáig fognak vérezni s teljesen talán sohasem hegednek be. Az én lelkemre, amidőn e koporsóra nézek s a benne elpihent fiatal lány tragikus sorsára gondolok, inkább valami nagy szomorúság nehezedik, valami fojtogató nehéz bánat ül és miként Dávid sirata egykoron barátját Jonathánt, úgy siratom én is ezt a jobb sorsra érdemes leányt: „*Sajnálak testvérem N. N. kedves valál nékem nagyon.*”

Sajnálak, hogy a te vidám fiatal életednek ilyen szomorú vége lett s hogy azt végső fokon te magad okoztad. Sajnálak, hogy olyan erőtelen voltál az ifjúság kísértéseivel szemben s olyan bátortalan az elkövetett bűn következményeinek elviselésében. Sajnálak, hogy így megszorítottad szüleidet, testvéreidre s ütöttél szívkön olyan sebet, melyet nem fog behegészteni az idő, talán csak a sirhalom. Sajnálak, hogy ilyen szomorú emlékeket hagysz magad után mindazoknál, akiknek te kedves voltál, akik téged szerettek. Sajnálak, hogy e gyászos esettel így megszorítottál bennünket, mindnyájunkat.

Sajnálak... és az örök irgalom forrásánál a kegyelmes Istennél imádkozom érted — és kérlek titeket mindnyájótokat, cselekedjétek velem ugyanezt — hogy a Krisztusnak ártatlan véréért az ő jóságos atyai szíve mégis *könyörüljön rajtad*, fedezze el minden gyarlóságod, vétked, ott fönne való számadásod könnyítse meg néked. Amen.

Magócs Károly,
irszai ev. lelkész.

b) *(Szerencsétlen szülésben elhalt fiatal asszony felett.)*

Luk. 11, 1—2. v.

Gyászoló gyülekezet! Egyike a Szentírás legszebb jeleneitinek az, amelyet az imént felolvasott 2 vers örökitett meg számunkra. Együtt vannak az Üdvözítő s a 12 tanítvány. Ezek a tanítványok gyakran láthatták szeretett mesterükön, hogy milyen nagy áldás az igazi imádság. Az élet bajaiban, szenvedéseiben mennyire megnyugtat. Zaklatott szívünk háborgását hogy lecsendesíti. Szerették volna, ha ők is bírnák az igazi, az áldásthozó imádság titkát, azért nevükben az egyik odalép az Úrhoz s azt mondja neki: „Uram, taníts minket imádkozni!” És ő, ki maga volt a szolgálatkészség és a szeretet, meg tudta volna-e tagadni kérésük teljesítését? Oda fordult hozzájuk és máris tanítgatta őket: „Mikor imádkoztok ezt mondjátok: „*Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy... legyen meg a te akaratod.*”

„Legyen meg a te akaratod.” Milyen könnyű ezt az imádságot elmondani akkor, amikor Isten akarata egyezik a mienkkel. — De milyen nehéz elmondani akkor, midőn az Isten gondolatai mások, mint a mieink. Midőn mi zavartalan egészségben szeretnénk eltölteni a földi élet napjait és ő nehéz betegséggel látogat meg. Amikor mi élni szeretnénk, talán nem is annyira mimagunkért, hanem azokért, akiket Ő bizott ránk, az életünk párjáért s a legdrágább kincsért, a gyermekért és akkor közbelép a kegyetlen halál és azt mondja: nem. Amikor legtisztább reményeinkben is csalódunk, amikor egy láthatatlan kéz keresztül huzza minden számításunkat, amikor egyik csapás a másik után ér, egyik sebet a másik után kapjuk, ő milyen nehéz akkor elmondani: legyen meg a te akaratod.

Milyen nehéz ezt az imádságot elmondani néktek is ezen a temetésen gyászoló szeretteim. Mindenekelőtt neked kedves ifju férje, korán özvegygé lett testvér. Hisz alig 3 esztendeje, hogy egybekapcsolódott sorsotok s most el kell veszítened őt ilyen szomorú körülmények között. Ő mert van-e szomorubb, megrendítőbb és fájdalmasabb, mint egy édesanya, aki férjét boldogítani akarja a legdrágább kincsel, a gyermekkel és a boldogításnak ezt a szent vágyakozását fiatal életével fizeti meg. Engedjétek meg, hogy ezen a temetésen elmondjam egyszer ezt is: Ő mennyire különbözött ez a tiszta lekü, kedves asszony a mai fiatalasszonyok nagy részétől. Akiknek szívében a gyermektől való bűnös félelem és irtózat él, akik képesek kárt tenni magukban, képesek az életükkel játszani, csak-hogy megszabaduljanak tőle, itt pedig egy asszony, aki életét áldozza azért, hogy bírassa keblére ölelni a gyermeket. Ő testvéreim, a vértanukat megillető tisztelettel gondoljunk az ilyen asszonyra s a részvét legtisztább könnyeivel sirassuk meg őt. Őt elveszíteni nagy csapás te reád gyásszal sujtott férje. Joggal panaszkodhatsz a zsoltáriróval: „Uram elvetted tőlem

az én barátomat és társamat. Általmentek rajtam a te busulásaid, viselem a te rettentéseidet" (88. 19.) bizony nehéz neked elmondanod: „Atyám legyen meg a te akaratod.”

És nehéz elmondani annak a 1½ éves kis leánykának, aki most édes anyja nélkül marad itt. Hol fog vajjon igaz szeretetet találni? Olyant, amilyennel az ő édesanyja nézett reá, amilyennel az hordozta karjain, a szél ellen is védve-óva takargatta őt. Azt szoktuk mondani, hogy valóban csak azt becsüljük, igazán csak azt szeretjük, amiért egykor sokat szenvedtünk. Ezért a kis lányért sokat szenvedett az édesanyja, ezért is akkor majdnem az életét kellett odaadnia, azért szerette olyan gyengéd ragaszkodással, áldozatos szeretettel. Most árva marad. Bizony, ha beszélni tudna és értené, hogy mit mond, nehéz volna neki elmondani: „Atyám, legyen meg a te akaratod.”

És nehéz elmondanotok néktek édes szülei... testvérei... És mégis, ha könnyező szemekkel is, de mondjuk el ezen a temetésen is: „Atyánk, legyen meg a te akaratod!” Hiszen az Úrnak akarata jó, javunkat célzó. Másokra is nehezedett már az életnek keresztfája, másoknak szép terveit is halomra döntötte a kegyetlen halál, másoknak álma is szertefoszlott, de ha megtanulták elmondani — lelkükből elmondani — ezt az imádságot, akkor szívükbe békesség költözött, megalázkodtak az Isten hatalmas keze alatt s megadással fogadták bölcs rendelkezését. Mennyit szenvedett Pál ap., pedig Isten országa ügyéért fáradott. És nem zúgolódott sorsa ellen, sőt arra tanítgatott, hogy még ne vessük az Úrnak fenyítését, se meg ne lankadjunk, ha ő dorgál, „mert akit szert az Úr, megdorgálja, megostoroz pedig mindent, akit fiává fogad” (Zsid. 12, 6). Micsoda csapásokon ment keresztül az Istenfélő Job?! Elveszített mindent, mi neki az életben kedves és értékes volt, csak Istenbe vetett hitét és bizodalját nem. A megvesztetés nehéz útján járva tudott vigasztalódni: „Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennők-e el?” (Job 2 10.) És, akit legelőször kellett volna emlitenem, mi mindent kellett elszenvednie az Isten egyszülöttjének, az üdvözítő Jézus Krisztusnak? De imádsága mindvégig ez maradt: „Atyám, legyen meg a te akaratod!”

Ez legyen a ti imádságtok is ennél a koporsónál gyászoló szeretteim. Ha ezt szívből tudjátok elmondani, meglássátok, hogy nyomában megenyhül a bánat, s lelketeket eltölti az Istennek békessége, mely minden emberi értelemnek felette van. Amen.

Magócs Károly,

III. Képek s idézetek a szentíráshoz.

1. Egy magyar író mondja: „Az ég három szent vízcseppet adott a teremtéskor: egyet a földnek, mely belőle forrásokban ömlik ki, egyet az égnek, mely eső s harmat képében esik le s egyet homlokodra, az a verejték.” (Prot. Csal. Kvt., XIII. köt.)

2. „Egy igazi ember előtt mindig valami igazi nagy munkának kell lennie, valami feladatnak, mely erőit összpontosítja, mely teljes figyelmét leköti. Hisz' ez az élet semmi egyéb, mint feszültség; ha nincs mivel foglalkoznunk, ha nincs se gondunk, se munkánk, se célunk, erőink elernyednek, elhalnak.” (Goethe.)

3. „Van egy török közmondás, mely szerint az elfoglalt embert az ördög kísérti, de a lusta ember még az ördögöt is kísérti. „Emlékszem — úgymond Hillard — egy gúnyos versre, amelyben az ördög úgy van ábrázolva, amint emberekre halásozik és csalétkét áldozatainak izléséhez és vérmérsékletéhez alkalmazza; de a restek voltak a legkönnyebben szerzett zsákmány, amennyiben ők még a puszta horgot is bekapták.” „Az ember szive hasonlatos egy malomkőhöz; ha búzát raksz alá, megfordul, megörli és liszté törli a búzát; ha nem teszel alá búzát, mégis tovább öröl, míg nem egészen felörli magát” — mondja Luther.” (Lubbock: Az élet örömei.)

4. Nem emberi erő volt az, amely a keresztyénséget elterjesztette. Minek köszönheti a ker.-ség győzelmét? Egy kiváló tudós erre a kérdésre így felel: „Talán követői állhatatosságának és hősiességének? Épen nem! Már Plinius helytartó idejében, a második század kezdetén... tömegesen hagyták el a ker.-ek hitüket... A ker.-ek nagy tömege abban az időben, úgy mint mindenkor gyáva volt és kishitű, lanyha hite bevallásában az emberek előtt és képtelen az ellenállásra a veszélyben. Az üldözés napjaiban hányan lettek hitehagyók, hogy megmentésük vagyoniukat, állásukat és életüket?... Ez épen a csodálatos és a ker.-ség legnagyobb sikere, hogy nemcsak megsemmisíteni nem lehetett, de még övé lett a győzelem, annak ellenére, hogy követői valóban siralmas módon képviselték. Annyi megtagadás, annyi gyengeség és bűn sem törhették meg a ker.-ség elpusztíthatatlan erejét... Az egyház nem a keresztyének által diadal-maskodott, hanem a ker.-ek ellenére az Evangélium hatalmával.” (Sohm Rudolf: Rövid egyháztörténet.)

5. A vallás minden értéknek a gyökere. Puskin, a nagy orosz költő mondja: „A vallás teremtette meg a művészetet, a költészetet és mindazt, ami az ókorban nagy volt; minden a vallásos érzéstől függ... e nélkül az érzés nélkül nem volna

sem filozófia, sem költészet, sem erkölcs." (Mereskovszky: Örök utitársaink.)

6. Darwin írja a Tahitibeliokről: „Egészen véve úgy látom, hogy a bensülöttek erkölcsössége és vallásossága megbízható. Sokan vannak, akik még Kotzebuenál is erősebben támadják a misszionáriusokat. Akik így okoskodnak, azok sohasem hasonlítják össze a sziget jelenlegi állapotát a húsz év előttivel. Elvárják a misszionáriusoktól, hogy olyan eredményeket érjenek el, amilyeneket az apostolok sem tudtak felmutatni. Elfeledik vagy nem akarnak rá gondolni, hogy az emberáldozatok meg egy bálványimádó papság minden hatalma, az erkölcs-telenségnek az egész világon pártját ritkító rendszere, a gyermekgyilkolás, a véres háborúk, melyekben a győzők nem kíméltek se asszonyokat, se gyermekeket, mind elmúltak s hogy a becstelenséget, mértéktelenséget és erkölcsi szabadosságot, a ker.-ség bevezetése jelentékenyen csökkentette. Alacsony halálanság, ha egy utazó megfélemezik ezekről a dolgokról; mert ha hajótörés éri valamelyik ismeretlen parton, ugyancsak imádkozni fog, hogy bárcsak eddig terjedt volna a misszionáriusok tanítása.” „Az a haladás, amelyet a ker.-ség elterjesztése az egész Déli tengeren előidézett, szinte páratlanul áll a történelemben.” (Darwin: Egy természettudós utazása a föld körül.)

7. „Amire legjobban kell vigyáznunk, az, hogy a falu lelkét meg ne rongyosítsák. Tévtanoknak kellő felvilágosítás nélkül még a falu is áldozatul eshet. Ezért szükséges, hogy a vezetés minden téren önzetlen, kipróbált, megbízható és szeplőtlen egyének kezében összpontosuljon. Vallásossággal párosult magyar hazaszeretet, összetartás és munka és takarékoság az, amit a haza minden fiától elvár és én meg vagyok győződve arról, hogy az igaz magyar lelkekben ezek a követelmények megértésre találnak. (Horthy Miklós 1925. máj. 6. mezőtúri beszédéből.)

8. „Eredetileg a liberalizmus és protestantizmus szabadságmozgalom volt. Ma azonban a protestantizmus, kiverekedvén a multban a maga helyét, az európai civilizációban történelmi formája lett az örök kereszténységnek, a konzervatív gondolatnak megőrzője, s átöröklője. A mi ellenségeink azok, akik nem magyarok és nem keresztények. Protestáns sérelmeinket sohasem szabad annyira kiélezni, hogy szembe kerüljünk azokkal, akik épp úgy keresztények és magyarok, mint mi.

A protestantizmus az örök kereszténység történelmi formája, amelyre az emberiségnek és a nemzetnek egyaránt szüksége van. A katolicizmus az erős szervezetet adja, a kollektív erőt, a prot. pedig az erős, zárt egyéniségeket formáló erőt. Tanuljunk a kath.-tól erős szervezetté tömörülni, de minden körülmények között őrizzük meg a mi individualitásunkat.

Kiváló vezérférfiak állnak az ev. egyház élén. Bár a mi egyházi alkotmányunk nem biztosítja számukra azt a hatalmat,

amelyre szükségük volna, módot kell nekik nyújtani ennek gyakorlására azzal, hogy önmagunktól állunk mögéjük. (Vitéz Zsilinszky Endre előadásából 1925. május 17. a Luther-kör kulturestéjén.)

9. A sajtó nagyhatalom. Az ev. sajtó gyenge, mert nélküli a kellő támogatást. A világban mindenütt a nagy protestáns nemzetek vezetnek; mi elmaradtunk, előnyöket leszámítva is, nem küzdöttünk oly eredménnyel, mint katolikus testvéreink: tanuljunk tőlük és a nagy prot. nemzetektől, irott törvény nélkül is, a lelkiismeret törvénye alapján követve vezéreinket. (U. o.)

10. A nagynémetek szive sajog Elzász, Posen stb. elvesztése miatt, s mi is együtt érzünk velük. De vajjon *érik-e* *ők* is a mi véghetetlen fájdalunkat, amit különösen az osztrák-németek Nyugatmagyarországon s a szászok Erdélyben velünk elkövettek s ha majd hatalmukban áll, vajjon ezek ellenében segítik-e a megtépett ezeréves igazságot diadalra juttatni? ... Hindenburg azt mondta az elnökválasztás előtt: „A német nép legerősebb tulajdonsága az igazságosság.” Vajjon így léssen-e? (Egy magyar tanító.)

Kétly Anna képviselő a nemzetgyűlésen elmondott beszédében többek közt azt mondta: „Nekünk magasabb kulturánk van, azért kérjük vissza régi országunkat. De ne tanítsunk, mint a francia és német, revans gyűlöletre, hanem, mint eddig is tettük, egymást megértő szeretetre. A magasabb kultúra címén követeljük vissza Magyarországot, ámde ehhez magyar tanítók is kellenek, nem B. listák és internacionálisták.”

12. „Minden lélek engedelmessékedjék a felső hatalmasságoknak. Aki ellene támad a hatalmasságnak, az Isten rendelésének támad ellene.” (Róm. 13, 1—2.). A vallásosság és nemzeti megújulás, a tekintélyek tiszteletének, a nép vezetői iránti megbecsülésnek a jele. Rakovszky belügyminiszter is azt mondta: „Az országot a fegyelmetlenség, a tekintélyek tiszteletének a hiánya s a felső hatalmasság iránti tisztelet emeli fel.”

tette tömke

IV. Irodalom és művészet.

(E cím alatt csak a szerző, kiadó, vagy könyvkereskedő által beküldött könyveket ismertetünk.)

1. „Uj Élet”. Irta Kapi Béla. Dr. Pröhle Károly szerkesztésében, a Luthertársaság kiadásában megindult „Élet és Vallás” kiadványsorozat első füzeteként jelent meg. Ára 6000 kor. Megrendelhető a Luthertársaság könyvk.-ben. A háboru okozta borzalom és szenvedés erkölcsi és kultúrjavak összeomlása után, a jelen élet sivár tengődése, a jövő sötét képe közepette midőn

általánossá lett a vágy egy szebb, egy új élet után, éppen jókor, a 12-ik órában jelenik meg a magyar evangélikus irodalom piacán Kapi Bélának az Új Élet"-re vezető utat megjelölő ez értékes szép munkája. Egész helyesen a szerző a biblia, az evangélium villanylámpáját srófolja fel, az élet problémáját kutató lelkek vergődésének sötét éjszakájában s annak egyik tündöklő sugarát, a tékozló fiu példáját vetíti az utra s eme fénysugárral tudományos, költői és mesteri kézzel rajzolja meg — miután előbb a sötét visszariasztó háttérret az Isten nélküli életet bemutatta — az új életre vezető utat, mely a bűn megismerésével s beismerésével kezdődik, bűnbánattal folytatódik s megtéréssel s bűnbocsánattal éri el tetőpontját, mely nagyon Isten kegyelméből a Jézus Krisztus által. Én is te is térj vissza az édes atyai hajlékba, vagyis „számolj le a bűnös régi étellel s keresd az Isten kegyelmében biztosított új életet." Az Új Életet az iskolai könyvtárak részére, különösen a felnőtt ifjuságnak utra való ajándéku melegen ajánlhatjuk. Örömmel várjuk a hozzá hasonló, lehetőleg eredeti magyar termelésű kiadványsorozatot is.

2. „*Theologiai Szemle*“. Szerkeszti Csikesz Sándor Debrecen, Kollegium. Megjelenik kéthavonkint. Előf. évre 30 arany kor. Orsz. Ref. Lelkészegeyesület kiadása. I. évfolyam első száma most husvétkor jelent meg a köv. tartalommal: *Az ige*, Beköszöntő Csikesztől, *Kant vallástana* Tankó Bélától, *Sumir* (Babyloniai) örökség az uraltai népek vallási életében, *A szek-tákról* Csikesztől. Publikatió. Keresztesi József naplójegyzetei akadémia utjáról. Kisebb közlemények: *Hugenotta* név eredetéről. Külföldi s hazai irodalom. A 96 oldalra terjedő valóban tanulságos és tartalmas fönti folyóirat csak nyeresége magyar prof. theol. irodalmunknak s mi is mindazon áldozatkész és világi egyéneknek ajánlhatjuk, kik a komolyabb egyházi és theol. kérdések iránt érdeklődnek.

3. „*Evangélikus Szózat*“. Szerkeszti Kemény Lajos ev. lelkész Budapest, VI., Felső erdősor 5. A fasori ev. szövetség ez ügyesen szerkesztett, a helvi gyülekezeti életet felölelő tartalmas kis lapja, megjelenik minden hó közepén. Ára évi 24.000 korona.

4. A Keresztyén Szövetség Könyvsorozatában megjelent a Bethánia könyvkereskedésében, Budapest, VIII., Gyulai Pál-u. 9. sz. a. megrendelhetők:

a) „*Beszélgetések*“. Irta: Br. Podmaniczky Pál. Alapára 1 kor. (= 7000 kor.).

b) „*Vörös János*“. Irta: Dr. Kecskeméthy István. Alapár 20 fillér.

c) „*Megnyilt szemek*“. Irta: Br. Podmaniczky. Alapár 5 K.

d) „*Elbeszélések*“. Vargha Gyulától. Alapár 1 kor.

e) „*Isten nélkül a világban*“. Elbeszélés Roy Krisztinától. V. kiadás. 1.30 kor.

f) „*Kis emberek nagy dolgai*“. Br. Podmaniczkytól. 1.30 K.

E valláserkölcsi, tanulságos, világosan, népiesen megírt fönti kis elbeszéléseket melegen ajánljuk az olvasó közönség szeretetébe. Iskolai könyvtáraink díszéül s a leghasznosabb ajándécul szolgálnak még az egyszerűbb nép gyermekeinek is.

5. A székesfehérvári ág. h. ev. anyaegyház „*Értesítője*“ az 1918—24. évről XLII—XLVIII. évfolyam gondos összeállításban jelent meg a gyülekezet nemrég leköszönt agilis lelkészének, Gáncs Aladár szerkesztésében.

6. *Protestáns Szemle*. Főszerk. Ravasz László, fel. szerk. Zsinka Ferenc, társszerk. Pröhle Károly és Révész Imre. 34. évf. 6. sz. Előf. M. P. I. T. tagjainak évi 10, nemtagoknak félévi 6 ar. kor. Ez általunk ismert tartalmas folyóirat juniusi száma hozza Kiss Jenő, Muraközy Gyula, Ravasz László, Péczely József, Lampérth Géza értékes munkáit.

7. *Reformáció*. Ref. egyházi havi szemle. Főszerk. Forgács Gyula, fel. szerk. dr. Victor János. 6. évf. 6. sz. Előf. egy évre 80.000 kor. Kiadóhiv. Tahitótfalu. Szellemi ügyek dr. Victorhoz Budapest I., Bertalan-u. 24. sz. intézendők. Juniusi szám Forgács, Victor, Révész Imre tanulságos kiváló munkáit és *Soly-mossi* theologus angolból fordított érdekes versét tartalmazza, mely utóbbit a szerző utólagos jóváhagyása reményében itt közlünk:

„De“

Farizeusi fohász.

Szeretlek téged áldott Uram
S vágyom, hogy akaratom tegyem;
De a ragályos egyháztágtól
Oh kérlek szabadíts meg engem.

Szeretem a Te szent egyházad
S lakozásodnak földi helyét;
De — míg Zöld Gergely lesz a papunk,
Én nem viselem semmi terhét.

Köszönöm Neked a hangomat
S az énekre ihlető erőt;
De — amíg Nagy Pál lesz a kántor,
Az éneken nem segítem őt.

Asztalodra a drága Jézus
 Kegyelmének jelét helyezd;
 De — ha Kis Bálint osztja azt ki,
 Sem bort nem veszek, sem kenyeret.

Mindenem, mikkel megáldottál,
 Tőled jöttek s tieid ezek;
 De — ha Rácznét is segívezik,
 Adakozásban részt nem veszek.

Könyörgöm hozzád esedekelve,
 Készíts nekem a mennyben helyet,
 Égi lakást — De — kérlek Uram,
 Semmiképen sem Nagyné mellett.

MAGYARBÓLYBAN
 MEGRENDELHETŐK
 E LAP SZERKESZTŐ-
 JÉNEK MŰVEI:

1. VALLÁSTAN. Elemi és alsóbbfokú iskolák I-VI. o. tanulói részére, különösen szórv nyelveltek részére. Összes hat osztály részére vallási tan-anyag egy könyvben. Ára 30.000 K.
2. Ugyanez RELIGIONSLEHRE cím alatt német fordításban. Ára 10.000 K. Káté, biblia-történet, magyar egyháztörténet is bennfoglaltatik. Mindkettő egyet. gyűlés által jóváhagyva.
3. 95 TÉTEL, JUBILEUMI EMLÉKLAP magyar és német nyelven. Ára 15.000 K.
4. KARÁCSONYESTI GYERMEK-ISTENTISZTELET ÉNEKKEL, VERSEKKEK, 22 gyermek részére. Ára 5.000 K. 22 példány egyszerre megrendelve 50.000 K.
5. KIS ÉNEKSKÖNYV = KLEINES LIEDERBUCH. A „Kinderhárfa“ mintájára egyik hasábon magyar, a másik oldalon német nyelven, vallásos és hazafias énekek gyűjteménye. Ára 20.000 K.
6. PROT. PAPOK ÉS HITOKTATÓK ZSEBNAPTÁRA, II-ik évfolyam után Trianon miatt szünetel.

Cipő

*szükségletét
szerezze be*

TURUL

cipőgyár R. T.

*fióküzletében PÉCS,
KIRÁLY-UTCA 15. SZ.*

*Turul cipő most is
a legjobb és legolcsóbb!*

Angster József és Fia

orgona és harmóniumgyár Rt.

PECS.

Készít uj
orgonákat
és harmo-
niumokat a
legtökéletse-
bb rend-
szerben. El-
vállalja or-
gonák át-
építését leg-
nyomatu
csőrend-
szerrel, tel-
jes javításo-
kat, tisztítá-

ásokat és hangolásokat.

Uj homlokzatsipokat a legrovi-
debb idő alatt készít.

HA SZÉPEN SZÓLÓ

HARANGOT

AKAR RENDELNI

FORDULJON AZ

ECCLÉSIA HARANGMŰVEKHEZ

Budapest IV. Irányi-u. 27. szám.

Telefon: József 152—15, József 148—24, József 148—25.

Tiszta fémből, hangvilla szerinti pontossággal, messzeható és sokáig bűgő harangokat bármely súlyban és hangnemben 6 hét alatt szállít. — Rendelések felvéleire kérjen díjtalan szakértői kiszállást

RIEGER OTTÓ

ORGONAGYÁR
BUDAPEST,

X., SZIGLIGETI-U. 29. SZ.
(Rákosfalva). Tel. J. 93—45.

UJ
ORGONAKAT,
valamint hom-
lokat-sipok
szállítását és
orgonajavítá-
sokat mérsé-
kelt árban,
szakszerű és
művészi kivitelben elvál-
lalunk.

Futász János

óras- és ékszerész

Pécs, Irgalmas-u. 2.

Karika gyűrűk

nagy választékban, divatos min-
táiban. Arany, ezüst ékszerek,
valamint arany, ezüst nikkell
és acél zsebórák. Fali és éb-
resztóórákban nagy raktár. Régi
ékszertárgyakat, avagy törtara-
nyat és ezüstöt becserelek, vagy
magas áron beváltak.

Zsoldos tanintézet!

az ország legrégebb közép-
iskolai előkészítő intézete. A
legjobb sikerrel készít elő
magánvizsgákra, érettségire.

Összefoglaló tankönyv

a középiskola négy alsó osztá-
lyának teljes tananyaga két
kötetben.

Algebra és geometria

a középiskola teljes tananyaga oly-
módon feldolgozva, hogy tanár nél-
kül is megtanulható.

Me grende lhetők : Budapest,
VII. Dohány-utca 84. szám.

Telefon Jó:sef 124—47.

Államgépgyári

gőzcséplőkészletek,
„Asra“ gőzcséplőkészle-
tek, szalmakazalozók,
Lóherefejtők stb, stb.

és az összes mezőgazdasági
munkálatokhoz szükséges leg-
jobb gyártmányu mezőgazdasági
gépek és eszközök u. m.

ekék, vetőgépek, boro-
nák, fűkaszalók, arató-
gépek, répa és szecska-
vágók, daraólk, mor-
zsolók, rosták stb.

állandóan raktáron vannak.

Ajánlatokkal és felvilágosítások-
kal készséggel szolgál

A Magyar Kir. Államvasutak
Gépgyárának Vezérügynök-
sége Budapest.